

Zarys historii szkoły w Kuryłówce /1869-1939/

Początki szkolnictwa na terenie obecnej gminy Kuryłówka datują się na pierwszą połowę XVIIIw. Przy cerkwi grekokatolickiej w Brzyskiej Woli działała wtedy szkoła parafialna¹. Na przełomie XVIII i XIX w. wieś została włączona do parafii w Kuryłówce i tym samym szkoła przestała istnieć. Pod koniec lat 80. XVIII wieku w niemieckiej kolonii Dornbach (obecnie Tarnawiec) w 1788r. utworzono szkołę dla dzieci osadników². Schematyzm galicyjski z 1792r. podaje jej nauczyciela Ignaca Beyera³. Przez dłuższy czas była to jedyna szkoła w okolicy. Schematyzmy diecezjalne z połowy XIXw. wymieniają szkołę trywialną w Dornbachu, w której naukę pobierało 63 uczniów⁴. Wykaz z 1853r. zawiera następujące informacje o tej szkole: uzdolnionych do szkoły- 1146, wpisanych w roku 1852- 69, klasyfikowanych w roku 1852- 36, wpisanych w roku 1853- 80⁵. Spis z 1866r. wykazuje, że naukę w niej pobierało 36 dzieci na 606 będących w wieku szkolnym⁶. Prawdopodobnie już przed 1830r. przy parafii grekokatolickiej w Kuryłówce działała szkoła parafialna. Podobna szkoła wzmiankowana była w pobliskiej Dąbrowicy⁷. W drugiej połowie XIX wieku istniały szkoły ludowe w Dornbachu, Kuryłówce, Dąbrowicy oraz w Brzyskiej Woli. Na przełomie XIX i XX wieku szkoły powstały w Jastrzębcu, Ożannie, Wólce Łamanej i Kolonii Polskiej⁸. W Kulnie (wieś znajdowała się w zaborze rosyjskim) szkoła powstała w połowie XIX wieku⁹.

Zebrane informacje o działalności szkół w tym okresie pochodzą głównie z schematyzmów galicyjskich i kościelnych, roczników guberni lubelskiej, prasy, wydawnictw urzędowych, kronik szkolnych oraz nielicznych zachowanych materiałów archiwalnych. Z dostępnych opracowań, wykorzystałem prace: R. Pelczara i T. Gałczyńskiej.

Obecnie na terenie gminy funkcjonują tylko trzy szkoły: w Kuryłówce, Brzyskiej Woli i Dąbrowicy. Do Szkoły Podstawowej w Kuryłówce uczęszczają dzieci z Kuryłówki, Jastrzębca, Kulna, Ożanny, Tarnawca i Dąbrowicy Małej. Z tego powodu dodałem również informacje, które dotyczyły funkcjonowania szkół w tych miejscowościach w omawianym okresie.

¹ R. Pelczar, *Szkolnictwo parafialne w ziemi przemyskiej i sanockiej (XIV-XVIII w.)*, Warszawa 1998, s. 194.

² R. Pelczar, *Sieć szkolna w koloniach niemieckich (józefińskich) do 1873 r. (na przykładzie terenu łacińskiej diecezji przemyskiej)*, [w] *Studia i Prace Pedagogiczne*, t. 3, Lublin 2016, s. 149. Informacje o tym również zawiera artykuł: *Rozwój zakładów szkolnych dla ludu w Galicji od roku 1772*, zamieszczony w "Dodatku Tygodniowym przy Gazecie Lwowskiej", nr 39, 30 IX 1854, s.154.

³ *Schematismus für die Königreiche Galizien und Lodomerien 1792*, Lwów 1792, s. 131.

⁴ *Schematyzm Szkół Ludowych i Ich Nauczycieli pod Kierunkiem Konsystorza Przemyskiego obrządku Łacińskiego na rok 1859*, Przemyśl 1859, s.13.

⁵ "Dodatek Tygodniowy do Gazety Lwowskiej", nr 31, 11VI 1853, s.122. Tak duża liczba dzieci w wieku szkolnym odnosiła się prawdopodobnie do terenu całej łacińskiej parafii Tarnawiec i grekokatolickiej parafii Kuryłówka, które łącznie liczyły ok 7 tys. wiernych. Zob. *Schematismus Universi Venerabilis Cleri Dioeceseos Premisliensis tum Saecularis tum Regularis Ritus Latini pro Anno Domini 1858*, Przemyśl 1858, s. 59 oraz *Schematismus Universi Venerabilis Cleri Dioeceseos graeco-cathol. Premisliensis pro Anno Domini MDCCCXLVII*, Przemyśl 1847, s. 51.

⁶ *Handbuch des Statthaltereii-Gebietesin Galizien für das Jahr 1866*, Lwów 1866, s. 313.

⁷ *Schematismus Universi Venerabilis Cleri Dioeceseos Graeco... pro Anno Domini MDCCCXXX*, Przemyśl 1830, s.50.

⁸ Szkoła w Dąbrowicy wymieniona jest w *Galizisches Provinzial-Handbuch für das Jahr 1869*, Lwów 1869, s. 408. Szkoła w Brzyskiej Woli założona została w 1870r. Pozostałe szkoły: Ożanna 1896r. Jastrzębiec 1906r. Wólka Łamana i Kolonia Polska 1907r.

⁹ Kronika Szkoły w Kulnie podaje 1852r. *Pamiętna Książka Lubelskiej Gubernii /Dziennik Urzędowy Guberni Lubelskiej / wymienia pierwszy raz szkołę i jej nauczyciela w 1890r. W poprzednich latach spisu szkół nie zamieszczano.*

Pod zaborem austriackim

W roku 1772 Kuryłówka znalazła się w wyniku I rozbioru w państwie austriackim. Tę część Austrii potocznie zwano Galicją. Była to jedna z najbiedniejszych i najbardziej zacofanych gospodarczo części monarchii habsburskiej. Cesarzowa Maria Teresa wprowadziła w Galicji w 1774r. prawo, zgodnie, z którym w każdej wsi i małym mieście winna powstać szkoła trywialna (ludowa) o trzyletnim cyklu nauczania (stopień I – dwa lata, stopień drugi – jeden rok). Szkoły trywialne były całodzienne, przedmiotem nauki były elementarne umiejętności czytania, pisania i rachowania, a metody nauczania ćwiczyły przede wszystkim pamięć, a dopiero potem „według potrzeby rozsądek i serce”. Obowiązkiem szkolnym od 1781r. objęte były wszystkie dzieci w wieku od 6 do 12 lat. Zgodnie z obowiązującym od 1787r. prawem koszty utworzenia i utrzymania tych szkół ponosiła gmina, proboszcz i dziedzic wsi. Wobec słabego rozwoju sieci szkół aż do połowy XIXw. ustawa ta nie była w praktyce egzekwowana. Trzyletnia szkoła trywialna zazwyczaj nie wystarczała do tego, by po jej ukończeniu starać się o naukę w gimnazjum lub szkołach rzemieślniczych, toteż zdolniejsze bądź zamożniejsze dzieci kierowano po ukończeniu nauki w szkole trywialnej jeszcze, na co najmniej jeden rok, do którejś z czteroletnich szkół głównych¹⁰. Rozwój szkolnictwa i oświaty w Galicji dosyć wyraźnie zaznaczył się po roku 1866r. kiedy to Galicja weszła w erę autonomii. Jednym z jej elementów było utworzenie w 1866r. przez sejm galicyjski Rady Szkolnej Krajowej oraz wprowadzenie do szkół ludowych i średnich polskiego języka wykładowego¹¹.

Pierwszą wzmiankę o szkole w Kuryłówce znalazłem w tygodniku „Szkoła” z grudnia 1869r. W ogłoszeniach o wolnych posadach nauczycielskich znajduje się komunikat: [...] Przy szkole ludowej w Kuryłowie, pow. Łańcut, 210 zł., na stróża 12zł., na pauszale 10zł., 6 sągów drzewa, ogród- prez. gmina z pleb. obu obrz.¹².

Kilka miesięcy później w „Gazecie Lwowskiej” w dziale mianowania, podano informację:

*Na przedstawienie gminy Kuryłówki nadała Rada szkolna krajowa posadę rzeczywistego nauczyciela przy szkole ludowej w Kuryłowie panu Mikołajowi Horoszkowi dotychczasowemu zastępcy nauczyciela przy szkole głównej w Leżajsku*¹³.

W Sprawozdaniu Rady Szkolnej Krajowej za lata 1868 i 1869 wymieniona jest szkoła w Kuryłówce¹⁴. Szematyzm z 1871r. potwierdza tę informację¹⁵. Szkoła wykazana jest jako trywialna z jednym nauczycielem. Nie udało mi się dotrzeć do źródeł, które pozwalałyby na określenie miejsca ulokowania budynku szkolnego w tym czasie. Spis szkół z 1890r. podaje następujące dane o szkole:

*szkoła wiejska, powszechna, jednoklasowa, z polskim językiem nauczania, budynek szkolny z mieszkaniem służbowym, do szkoły uczęszcza 85 chłopców, 49 dziewcząt, mówiących po polsku katolików 80, mówiących po rusku grekokatolików 47 oraz 7 uczniów wyznania mojżeszowego*¹⁶.

W cytowanym poniżej tekście zamieszczonym w „Chacie” z 1890r. mowa jest o budowie nowej

¹⁰ Szkoła trywialna, https://pl.wikipedia.org/wiki/Szko%C5%82a_trywialna [dostęp 17.01.2023].

¹¹ S. Możdżeń, *Zarys historii wychowania, cz. II, Wiek XIX do 1918 roku*, Kielce 1993, s. 157.

¹² „Szkoła”, nr 51, 23 XII 1869, s. 397. Z inicjatywą wystąpiła gmina oraz parafie katolicka i grekokatolicka. Nie odnalazłem w źródłach z tego okresu aktu erekcyjnego szkoły, a takie informacje były podawane w galicyjskiej prasie tego okresu. „Pauszale” w ówczesnym znaczeniu należy rozumieć jako ryczałt.

¹³ „Gazeta Lwowska”, nr 96, 29 IV 1870, s. 1.

¹⁴ Sprawozdanie c.k. Rady Szkolnej Krajowej o stanie wychowania w kraju w latach szkolnych 1868 i 1869, Lwów 1871, s. 8. Szkoła w Kuryłówce podana jest jako powstała pod koniec roku szkolnego 1869.

¹⁵ Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim 1871, Lwów 1871, s.410.

¹⁶ *Schematismus der allgemeinen Volksschulen und Bürgerschulen 1890*, Wiedeń 1891, s.659. Stan na 30 kwietnia 1890r. Dla szkoły w Dornbachu dane podano następujące; *szkoła wiejska, powszechna, jednoklasowa, z polskim i niemieckim językiem nauczania, budynek szkolny z mieszkaniem służbowym, do szkoły uczęszcza 31 chłopców, 15 dziewcząt, mówiących po polsku katolików 28, mówiących po polsku i niemiecku katolików 18 oraz 1 uczeń wyznania mojżeszowego.*

szkoły oraz podana jest liczba dzieci pobierających naukę. Czy gmina postawiła nowy budynek? Być może tak¹⁷. Z pewnością, przed I wojną światową, taki budynek już istniał¹⁸. Pierwszy nauczyciel Mikołaj Horoszko spędził w Kuryłówce prawie 25 lat. Wieś nie należała do najbiedniejszych, ale władze miejscowe nie były skore do wydatków na cele szkolne. Płaca nauczyciela pozostawała na poziomie najniższym w okolicy. W tym czasie, gdy jego roczne dochody sięgały 300 złr. w sąsiedniej Brzyskiej Woli nauczycielowi oferowano 350 złr¹⁹. W 1881 roku nauczyciel, po dłuższej chorobie, znalazł się w rozpaczliwej sytuacji materialnej. Wniósł petycję do sejmu galicyjskiego z prośbą o zapomogę. Sejm, po dłuższej dyskusji, zgodził się przyznać mu wsparcie w wysokości 50 złr. Jego sprawę w sejmie referował poseł z Leżajska Marian Wodziński²⁰. Wreszcie w 1887r. rada szkolna miejscowa²¹ wnioskuje do sejmu galicyjskiego w sprawie podwyższenia wynagrodzenia nauczyciela do 350 złr. rocznie²².

Mikołaj Horoszko skupił przy sobie grono światłych gospodarzy i w 1890r. z jego inicjatywy we wsi powstało kółko rolnicze:

Kuryłówka pow. Łańcut. Założone przez p. Mikołaja Horoszkę, nauczyciela; liczyło przy założeniu 11, obecnie zaś ma 28 członków samych gospodarzy z p. nauczycielem. Przewodn. jest p. Michał Ćwikła; zastępcą p. Antoni Bielak; sekret. p. Mikołaj Horoszko; członk. Zarządu pp. Jan Czapla i Michał Karwon. Zebrania odbywają się w szkole. Biblioteczka Kółka składa się z 165 książeczek, z których 125 pochodzi od Towarzystwa oświaty ludowej w Krakowie, reszta od Zarządu głównego. W gminie tej istnieje aż 40 numerów gospodarstw żydowskich z 6 sklepikami żydowskimi, a oprócz tego każdy z tych mieszkańców prowadzi pokątnie różnorodny handel, wyzyskując ludność chrześcijańską; dlatego też powinno być usilnem staraniem Zarządu Kółka założenie tamże sklepiku chrześcijańskiego, co daj Boże jak najprędzej²³.

W tym samym czasie we wsi powstała czytelnia ludowa²⁴. Działała pod patronatem Krakowskiego Towarzystwa Oświaty Ludowej i miejscowego kółka rolniczego. W momencie powstania czytelnia posiadała ponad 100 książek. W 1893r. wydział krakowskiego T.O.L. doposażył ją o nowe pozycje²⁵. Tak okoliczności powstania czytelnicy opisał mieszkaniec Kuryłówki:

¹⁷ Informację o zatwierdzeniu przez okręgową radę szkolną w Łańcucie planu i kosztorysu budowy szkoły w Kuryłówce podaje „Kurier Rzeszowski”, nr 2, 13 I 1889, s. 3. Dla sąsiedniego Dornbachu w 1904r. Wydział Krajowy przyznał dotację z "Funduszu szkół ludowych z roku 1872" w wysokości 500 koron za: *Dziennik Urzędowy c. k. Rady Szkolnej Krajowej w Galicyi*, nr 14, 1VI 1904, s.250.

¹⁸ Archiwum Państwowe w Rzeszowie, Akta Gminy Kuryłówka (dalej: AGK), Protokoły z posiedzeń Rady Gminy w Kuryłówce sygn. 81. Protokół z dnia 19 stycznia 1919r.

¹⁹ „Szkoła”, nr 37, 10 IX 1874, s. 338.

²⁰ *Stenograficzne sprawozdania z 4 sesji 4 peryodu Sejmu Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomerji wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w roku 1881*, s. 141-142.

²¹ Rada szkolna miejscowa - w czasach austro-węgierskich i w okresie II Rzeczypospolitej, organ zarządzający szkołą w gminie. W jej skład wchodził przedstawiciele gminy, reprezentanci mieszkańców i kierownik szkoły. Zadaniem rad miejscowych było zarządzanie majątkiem szkolnym, dbanie o budynek szkolny, dostarczanie opału, zaopatrzenie nauczycieli w opały i mieszkania, interesowanie się zachowaniem uczniów po za szkołą. E. Juśko, *Działalność inspektorów szkolnych i rad szkolnych miejscowych w powiecie tarnowskim w latach 1918-1939* [w:] *Moje Miasto Tarnów* [dostęp 06-02-2020].

²² „Gazeta Narodowa”, nr 280, 8XII 1887, s. 2. O kolejną zapomogę, zwrócił się do sejmu w 1895r. Zob. *Protokoły z 6. sesji VI. peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicji i Lodomerii i Wielkiem Księstwem Krakowskiem roku 1894/5. Posiedzenie 1 -21*, Lwów 1895 poz. 865.

²³ „Przewodnik Kółek Rolniczych”, nr 9, 1 IX, 1890, s. 259.

²⁴ Czytelnia w Kuryłówce wykazana jest w *VII Sprawozdaniu Wydziału Krakowskiego Towarzystwa Oświaty Ludowej za rok 1889*, Kraków 1890, s. 26. W kolejnych sprawozdaniach podawana jest data 1890r. Zob. „Oświata Ludowa”, nr 1 1910, s. 56. Wcześniej, Rada Szkolna Okręgowa w Rzeszowie zaprenumerowała dla szkoły w Kuryłówce pismo „Bartnik”. Zob. „Bartnik Postępowy”, nr 1, 15 I 1880, s. 16.

²⁵ „Nowa Reforma”, nr 257, 10 XI 1893, s.2.

Wielmożny Panie Redaktorze!

W gminie Kuryłówka pow. Łańcucki, koło Leżajska, nad rzeką Sanem, a przy granicy moskiewskiej, ludność składa się z większości Polaków (2/3) i Rusinów (1/3). Liczy ona przeszło 1.600 dusz. Jest we wsi kościół parafialny rz. kat. i kościół unicki, a od roku 1870 szkoła etatowa, do której zimową porą 140 dzieci na naukę codzienną uczęszcza. Mówię dla tego zimową porą, bo ludzie jeszcze do tego poznania nie przyszedli, by w lecie t. j. na wiosnę i w jesieni, swe dzieci regularnie do szkoły posyłać, choć tylko w ten sposób mogą ich dzieci nabyć jakiejś wiedzy, poznania siebie jako człowieka, członka swej rodziny, członka gminy, członka swej Ojczyzny i obywatela kraju, by pracować przy pomocy Bożej na swej niwie i być pożytecznym dla społeczeństwa.[...]W tem położeniu udał się nauczyciel do Towarzystwa Oświaty lud. w Krakowie o pomoc i otrzymał do założenia czytelnicy ludowej w Kuryłówce 125 dziełek ludowych do czytania. Ludzie jak wilki zgłodniałe rozchwyтали w lot i czytali łakomo (bo lud lubi czytać). Widział to nauczyciel pan Horoszko, cieszył się tem tak, jak gdyby sobie los swój o kilka tysięcy poprawił i udało mu się dobrze, bo już w maju 1890 zawiązał Kółko rolnicze, które liczy 30 członków.[...] Zarząd główny Kółek rolniczych we Lwowie przysłał znowu 40 książeczek, tak, że Czytelnia nasza obecnie liczy 165 książeczek, których bardzo mała liczba jest w zapasie, bo przeszło 80 jest ustawicznie czytających. Zarząd główny Kółek rolniczych" we Lwowie, przysłał Przewodnik Kółek", a Rada pow. Łańcucka, za inicjatywą Wp. B. Żardeckiego posła na sejm krajowy, dyrektora kasy zaliczk. członka Rady pow. i Przew. Kółek rol, pow. w Łańcucie, zaprenumerowała nam Chatę i Nowiny od 1. lipca 1890 do końca roku jak wiadomo. Są już więc dobre początki, ale tylko początki.[...]W tej całej działalności mogłoby nam wiele pomocy użyć nasze duchowieństwo, a byłoby wtedy daleko łatwiej coś uczynić i zdziałać, czy to na polu oświaty, lub dobrobytu naszego ludu. Gmina posiada dość ładny majątek (około 16 tysięcy między ludem w pożyczce), a już od lat kilku nie może przyjąć do budowy nowej szkoły, a nie wie, że sama się tem krzywdzi. Gmina ma już plan i kosztorys gotowy, trzy razy u Starostwa wyjednana odroczenie, które urzędownie Zarząd szkoły ma przez Starostwo w Łańcucie udzielone. Z wiosną 1891 ma się znowu murować nowa szkoła, lecz żadnych kroków gmina nie robi, wszędzie i na każdym miejscu żydowstwo stoi na przeszkodzie i niweczy wszelkie dobre postępy, aby dla siebie tylko zyski mieć w każdym względzie. Przew. Kółka roln. w Kuryłówce Michał Ćwikła, gosp²⁶.

Kolejny list opisywał trudności, jakie spotykały nauczyciela w jego pracy społecznej: *W Kuryłówce nad Sanem koło Leżajska zawiązało się Towarzystwo Kółka rolniczego jeszcze w maju, lecz z powodu epidemicznie panującej ospy, a potem robót w polu do niedawna nie mogło przyjąć do posiedzenia tego „Kółka”. Wprawdzie kilku z gospodarzy a mianowicie Antoni Bielak i Jędrzej Kuszaj z całym sercem pragną dobra gminy i mieszkańców, z tem wszystkim jednak rozwój Kółka postępuje bardzo powoli. Gospodarze ci zamyślają założyć sklepik Towarzystwa i pozyskali dla Kółka 47 członków, lecz między tymi wielu było takich, którzy, słysząc o czem na posiedzeniu radzono, zaraz poszli i porozpowiadali żydkom, których jest tu przeszło 40 osad, że nauczyciel z innymi chcą na przekorę żydom coś zrobić. Taka mowa i taka pociecha z tych kilku członków naszego Towarzystwa, i jeżeli coś podobnego jeszcze się powtórzy, to ich publicznie przed całym światem ogłosimy. Dnia 5 października było posiedzenie i z tych 47 pojawiło się zaledwie 23! Ojcowie, gospodarze i obywatele kraju pamiętajcie, że kiedyś ciężko za to odpowiadać będziecie, żeście dla swych dzieci i sąsiadów nie zrobili nic dobrego, a mieliście dotego sposobność! Na tem posiedzeniu uchwalono jako wpisowe 10 ct. a jako wkładkę miesięczną 5 ct. co rocznie wyniesie 60 ct. Wpisowe ma być na korespondencye, światło, gazety i tym podobne wydatki, dochód zaś z wkładek składać się będzie do pocztowej kasy oszczędności, aby można było kiedyś towaru zakupić i sklepik założyć. Co drugą niedzielę mają być odczyty w szkole, rzeczach z gospodarstwa i z historyi*

²⁶ „Chata”, nr 15, 1 VIII 1890, s. 237-238.

z kraju ojczystego. Czytelnia liczy już 167 książeczek, za co dzięki składamy Towarzystwu oświaty ludowej w Krakowie, jakoteż i głównemu Zarządowi Kółek we Lwowie. Pisemek jest 4, a mianowicie: Chata, Nowiny, Niedziela i Przewodnik rolniczy.

M. Horoszko sekretarz Kółka.

Cieszymy się bardzo, że nauczyciel w Kuryłówce P. Horoszko i kilku rozumnych gospodarzy tamtejszych tak dzielnie krząta się około rozwoju Kółka rolniczego". Zacnym tym obywatelom kraju zasyłamy serdeczne: szczęść Boże! życząc im jak największego powodzenia w ich szlachetnej pracy. Mamy nadzieję, że Szanowna Zwierzchność tej gminy najszczerzej poprze usiłowania Kółka", gdyż w ten sposób niemałe odda usługi wszystkim mieszkańcom Kuryłówki. Przypisek Redakcyi "Chaty"²⁷.

Zwierzchność gminna nie śpieszyła się ze wsparciem dla działań miejscowego nauczyciela. W Przewodniku Kółek Rolniczych ukazał się kolejny tekst:

„Kółko rolnicze” w Kuryłówce (pow. Łańcut). Od dawna już czując niedolę naszą, przemysłowaliśmy nad sposobami podźwignięcia się, aż przecież doszliśmy do przekonania, że chyba oświata wydobędzie nas ze stanu niemocy, ale nie umieliśmy i nie wiedzieliśmy w jaki sposób do tego się zabrać. Udawaliśmy się z prośbą o pomoc i radę do szlachetnych Instytucji, a właściwie do prawdziwych przyjaciół naszego polskiego i ruskiego ludu i znalazłszy chętną radę i pomoc, zawiązaliśmy w maju 1890, głównie za staraniem miejscowego nauczyciela p. Mikołaja Horoszko. Kółko rolnicze w naszej gminie majątnej, bo obracającej administracyjnym majątkiem rocznie przeszło 2.500 złr., oprócz tego mającej osobny fundusz pożyczkowy z serwitutów z 17 tysięcy kapitału się składający. Ponieważ gospodarka gminna pozostawia wiele do życzenia, przeto też głównym zadaniem „Kółka” jest i będzie lepszą zaprowadzić. Gmina Kuryłówka liczy podług spisu ludności dopiero co odbytego 1688 dusz a mianowicie: 918 Polaków, 610 Rusinów, 160 Żydów, [...] „Kółko rolnicze” liczy 83 członków i ma jak na początek dość liczną biblioteczkę, bo 125 książek otrzymało od Towarzystwa oświaty ludowej w Krakowie, 40 polskich a 25 ruskich od centralnego Zarządu Kółek a 2 od Rady powiatowej w Łańcucie.

[...]Mikołaj Horoszko- sekretarz, Michał Ćwikła-przewodniczący, Antoni Bielak -zastępca²⁸.

Na przełomie wieków, w szkole zaszły istotne zmiany. Od roku szkolnego 1901/02, szkoła, orzeczeniem Rady Szkolnej Krajowej z dnia 24 lipca 1901r. została przemianowana na 2 klasową²⁹. Jej kierownikiem został Szary Walenty³⁰. Liczba zatrudnionych nauczycieli wzrosła do trzech osób³¹. W latach 1905-1911 do szkoły w Kuryłówce uczęszczał Franciszek Kycia - obecny jej patron³². W otoczeniu szkoły również wiele się działo. W 1905r. w Dornbachu powstało koło Towarzystwa Szkoły Ludowej. W momencie powstania liczyło 22 członków. Skład koła przedstawiał się następująco:

przewodniczący- Adolf Hausner, zastępca -Wincenty Wójcikiewicz, sekretarz -Maciej Beigert, zastępca -Jędrzej Kielboń, skarbnik -Karol Czajka, zastępca -Jan Beigert, bibliotekarz -Julian Kahl, zastępca -Franciszek Andres, członkowie zarządu: Jan Milli, Jan Tyburchy, Michał Ostrowski, Franciszek Czarnota, Adam Krach, Jan Krach, Józef Karaś, Marcin Garlacz, Jan Rękas, Jan Ciba, Józef Wołoszczuk, Jan Kahl, Szymon Tryniecki, Wojciech Resiny³³. W. Wójcikiewicz i J. Kahl byli nauczycielami i prawdopodobnie z ich inicjatywy powstało koło

²⁷ „Chata”, nr 21, 1 XI 1890, ss. 334-334.

²⁸ "Przewodnik Kółek Rolniczych", nr 3, 1 III 1891, ss. 99-100.

²⁹ Dziennik Urzędowy c.k. Rady Szkolnej Krajowej w Galicji, nr 27, 1901, s. 380.

³⁰ Tamże, nr 37, 1902, s.526.

³¹ Załącznik 1.

³² Franciszek Kycia (1899-1919), Legionista, żołnierz POW, zginął w czasie walk w obronie Lwowa w 1919r. pod Gródkiem Jagiellońskim. Od 2007r. patron gimnazjum w Kuryłówce. Obecnie patron szkoły podstawowej.

³³ Sprawozdanie z Działalności Towarzystwa Szkoły Ludowej w Krakowie za rok 1904, Kraków 1905, s.37.

obejmujące Dornbach, Kuryłówkę i kilka miejscowości na prawym brzegu Sanu³⁴. Walenty Szary, kierownik szkoły w Kuryłówce, dał się poznać jako pedagog stosujący nowoczesne podejście do procesu kształcenia i wychowania:

[...]Nauczyciel z Kuryłówki p. Szary, referował drugi temat: Jakich środków użyje nauczyciel do utrwalenia charakteru i temperamentu młodzieży, nie łamiąc jej indywidualności. Prelegent dowodził, że chcąc wpływać na charakter wychowanka, należy wpięrcw poznać jego indywidualność, co przy masowem nauczaniu i przepełnieniu klas, jest niezmiernie trudnem. Temperamenty porywcze i nagle, należy zdaniem referenta łagodzić i hamować, zaś powolne i flegmatyczne podniecać, nigdy ich jednak nie łamać. Na uszlachetnienie charakteru wpływa nauka prowadzona wychowawczo, karność raczej łagodna, niż surowa, częste porozumiewanie się z domem, który nieraz świadomie lub nieświadomie psuje działalność szkoły³⁵

W 1913 roku placówki ówczesnego powiatu łańcuckiego wizytował c.k. inspektor szkolny krajowy Kazimierz Bruchnalski. Zanotował, że w szkole w Kuryłówce język ruski był językiem nadobowiązkowym. Szkoła w Ożannie była nieczynna z powodu braku pomieszczenia. Językiem wykładowym w tej szkole był język ruski³⁶. Szkoła w Jastrzębcu nie ma własnego budynku. Mieszkanie nauczycielki składa się z 1 klatki o powierzchni 7,5m². Jej garderoba znajduje się w szafie szkolnej w klasie. Gmina Jastrzębiec ma grunt pod szkołę, ale zwleka z jej budową³⁷.

Ciekawy artykuł zamieścił „Deutsches Volksblatt für Galizien” z 1907 roku. Pismo wydawane było po niemiecku we Lwowie. Opisuje on, na przykładzie Dornbachu (Tarnawca), proces polonizacji ludności niemieckiej w Galicji / tłumaczenie autora /:

Z naszych społeczności.

Przykład kultury niemieckiej w Galicji. W powiecie leżajskim, 4 km od granicy rosyjskiej i 4 km na północny wschód od Leżajska, na prawym brzegu Sanu, leży gmina Dornbach (poczta Kuryłówka) z przysiółkiem Nowy Dornbach. Obie miejscowości tworzą gminę liczącą 43 numery. Gmina została założona za panowania cesarza Józefa II wraz z niemieckimi osadnikami rzymskokatolickimi z prowincji nadreńskich. Dziś wieś liczy 200 mieszkańców, z czego tylko 60 to Niemcy. Spośród 43 budynków mieszkalnych 13 jest nadal własnością niemiecką. Spośród nich 3 są mieszane (kobiety mówią po polsku) i tylko w 6 rodzinach językiem potocznym jest niemiecki; w innych dzieci mówią już po polsku. 40 lat temu Dornbach był czysto niemiecki. Niemcy stopniowo rozproszyli się po całym świecie. Od 1886 roku wprowadzono język polski jako język wykładowy w jednoklasowej publicznej szkole powszechnej. Niemieckiego nadal uczy się jako przedmiotu, ale jest to raczej fikcja niż uczenie się, ponieważ obecny nauczyciel, Polak, w ogóle nie ma egzaminu z języka niemieckiego.

Polonizacja szkół niemieckich w Galicji zawsze przebiegała według określonego schematu; początkowo szkoły były czysto niemieckie; następnie wprowadzono język polski jako przedmiot. Jeśli tak było przez kilka lat, to zostało to odwrócone i polski stał się językiem

³⁴ Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Szkoły Ludowej [w:] Dwudziestolecie Towarzystwa Szkoły Ludowej 1891-1910, Kraków 1911, s. 105 i 298. W Sprawozdaniu Zarządu Koła Towarzystwa "Szkoły Ludowej" w Jarosławiu za rok szkolny 1908, s. 16-17, mowa jest o kole TSL w Dornbachu, które obejmuje 22 gminy i jednocześnie podana jest informacja następującej treści: *koło w Dornbachu przestało istnieć, wszelkie korespondencje pozostają bez odpowiedzi*. Publikacja; Towarzystwo Szkoły Ludowej : jak powstało, co zrobiło, do czego dąży : (1891-1911) w 20-tą rocznicę powstania Towarzystwa, Kraków 1911, s. 23 wymienia koło w Dornbachu jako istniejące. Z kolei Kalendarz Towarzystwa Szkoły Ludowej na rok 1908. Kraków 1908, s. 268 podaje: *Koło Towarzystwa Szkoły Ludowej, zawiązane w roku 1905, z powodu trudnych warunków miejscowych nieczynne*.

³⁵ „Kurier Lwowski”, nr478, 17 X 1912, s.4.

³⁶ K. Bruchnalski, *Obraz szkolnictwa ludowego w dwunastu powiatach Galicji w okresie pięciolecia 1909-1914*. [w:] "Czasopismo Pedagogiczne", Dodatek do Dziennika Urzędowego Małopolskiej Rady Szkolnej Krajowej, Rok VII, 1919/1920, Lwów 1920, s.110.

³⁷ Tamże, s.112. Wspomniana w tekście nauczycielka to Nitkówna Helena.

wykładowym, a niemiecki został jako przedmiot nauczania. Osiągnięto to nie poprzez zatrudnianie w szkole nauczycieli, którzy nie mówili po niemiecku, ani przez oferowanie gminie wynagrodzenia. Mówiono, że dla gminy zostanie zbudowana nowa szkoła, jeśli gmina zgodzi się na wprowadzenie języka polskiego jako języka wykładowego, a wiele gmin faktycznie dało się namówić, sprzedano i wydano Polakom setki niemieckich dzieci. W rzeczywistości jednak członkowie społeczności musieli ostatecznie zapłacić za budynek szkoły; ale w dawnej szkole niemieckiej dzieci są obecnie degermanizowane. Niemcy z Dornbachu odwiedzają kościół w sąsiednim Tarnawcu; kazania od dawna prowadzone są wyłącznie w języku polskim. W Kuryłówce mieszka obecnie pięć niemieckich rodzin z Dornbachu; po jednej rodzinie niemieckiej w Ożannej i Cieplicach; Są to miejscowości sąsiadujące z Dornbachem. [...] Ponadto z Dornbachu pochodzi wielu wykwalifikowanych rzemieślników i przemysłowców, którzy obecnie mieszkają w różnych miastach Galicji. Wszyscy ci Niemcy pochodzili z galicyjskiej wioski rolniczej liczącej zaledwie 200 dusz. Gdzie w Galicji inna polska wieś rolnicza licząca 200 dusz ma takich ludzi?! I podobnie jak z Dornbachem tak samo jest z każdą kolonią w Galicji, chyba, że została dawno spolonizowana. Ale jeśli sprawdzimy, komu ci Niemcy poświęcają swoją energię, okaże się, że ci, którzy mieszkają w Galicji, muszą ją wykorzystać dla dobra narodu polskiego, podczas gdy nas, Niemców, chcą uszczęśliwić polską kulturą, dają nam polskie duchowieństwo; i polskich nauczycieli, którzy mają kształcić nasz naród. Nie potrzebujemy polskiej kultury; podany tutaj przykład nas tego wystarczająco uczy. Musimy tylko zachować i utrzymać naszą niemiecką kulturę. Tego też uczą nas Niemcy galicyjscy. Społeczności wiejskie rozkwiwały w czasach, gdy Kościół i szkoły były jeszcze niemieckie, a te, w których nadal panuje prawdziwie niemieckie życie, rozkwitają także dzisiaj, natomiast te, w których stłumiono język i zwyczaje niemieckie, nie są już wspólnotami modelowymi, wymierają przeciw upadkowi; ponieważ Niemiec może prosperować jedynie dzięki swemu językowi i zwyczajom. Dlatego trzeba wciąż na nowo słyszeć wołanie: Wróćmy do języka niemieckiego i niemieckich zwyczajów, trzymajcie się ich, tego najcenniejszego dziedzictwa naszego narodu³⁸.

W wydanej w 1935 r. historii Dornbachu winę za polonizację niemieckiej ludności ponoszą ówczesny wójt tej miejscowości Beigert oraz niemiecki nauczyciel Wincenty Schinzel:

[...] Szkoła w Dornbach została spolonizowana dopiero później, ale znacznie szybciej. Miało to miejsce za czasów wójta Beigerta i gdy nauczycielem był Schinzel z okręgu Schönanger. Mieszkańcy do dziś twierdzą, że dyrektor szkoły nie zapłacił podatków za boisko szkolne i dlatego musiał obiecać władzom powiatowym, że przekształci szkołę w polską. Nauczyciel był również za przekształceniem szkoły w szkołę państwową, ponieważ dzięki temu mógłby otrzymywać wyższą pensję. Pewne jest, że wójtowi udało się przekonać społeczność do znacjonalizowania szkoły, aby zaoszczędzić pieniądze³⁹.

Według autora wcześniej bywało inaczej:

Szkoła w Dörnbach uchodziła za coś wyjątkowego, a Polacy i Ukraińcy z okolicy starali się, by ich dzieci mogły się tam uczyć. Niemiecka społeczność była jednak temu przeciwna i choć przyjmowanie dzieci obcych dawało nauczycielowi dodatkowy dochód, mógł on przyjąć tylko tyle uczniów, ile pozwalała rada gminy⁴⁰.

W 1914r. po wybuchu I wojny światowej do Kuryłówki wkroczyły wojska rosyjskie. Okupacja trwała do czerwca 1915r. W tym roku, w wyniku działań wojennych budynek szkolny został zniszczony. Po wyparciu Rosjan szkoła wznowiła działalność, ale trudno dziś ustalić, czy stało się to już w roku 1915.

³⁸ "Deutsches Volksblatt für Galizien", nr 4, 28 IX 1907, s. 6. Wspomniany nauczyciel to W. Wójcikiewicz.

³⁹ A. Karasek-Langner, Dornbach. Der Untergang einer deutsch-katholischen Siedlung in Galizien, "Deutsche Monatshefte in Polen", nr 11-12, Mai/Juni 1935, s. 479.

⁴⁰ Tamże, s. 467.

W wolnej Polsce 1918-1939

Początki nauki w odrodzonej Polsce były niezwykle trudne. Kuryłówka i Tarnawiec znalazły się na pierwszej linii frontu w walkach w 1914 i 1915 roku. Wojska rosyjskie i austriackie nie oszczędziły szkolnych zabudowań. W innych okolicznych miejscowościach było podobnie. Kierownik szkoły w Dornbachu (Tarnawiec) zapisał:

...W czasie I wojny światowej, która wybuchła w sierpniu 1914 roku szkoła uległa zniszczeniu, budynki ekonomiczne zostały całkiem spalone i akta szkolne, jak również wszystkie książki szkolne całkiem zaginęły. We wrześniu 1914 z chwilą zbliżania się wojsk rosyjskich ówczesny tut. nauczyciel Wincenty Wójcikiewicz uciekł razem z rodziną przed Moskalami, którzy kiedy przybyli do Dornbachu wszystko, co było niszczyli.

[...]W 1919 powrócił z wojska nauczyciel Ludwik Fus, który przebył przy wojsku cały okres wojny światowej, a wróciwszy został skierowany do Dornbachu przez władze szkolne. Od rozpoczęcia wojny światowej do wspomnianej chwili w Dornbachu nie odbywała się nauka. Nauczyciel Ludwik Fus zastał budynek szkolny zniszczony, w klasie nie było okien i podłogi. Nauczyciel Wójcikiewicz mieszkał w Dornbachu, jednak z powodu zatargów i nieporozumień z gminą nie uczył w szkole. Przybyły nauczyciel początkowo uczył w domu wynajętym u Kuszała Nr 31, a równocześnie czynił starania doprowadzenia sali szkolnej do odrestaurowania i rzeczywiście tego samego roku we wrześniu z początkiem roku szkolnego naukę rozpoczęto w wyremontowanej szkole⁴¹.

Podobnie było w Brzyskiej Woli:

rok szkolny 1915/16

[...]Budynek szkolny został w roku 1915 zupełnie zniszczony przez wojska rosyjskie. W roku 1916 we wrześniu Rada Szkolna miejscowa przyprowadziła do względnego porządku 2 sale szkolne, w których odbywała się nauka. Funkcję nauczyciela kierującego spełniał czasowo przydzielony nauczyciel z Wólki Łamanej Józef Świątoniowski⁴².

Kronika szkoły w Kulnie podaje:

[...]W czasie I wojny światowej nauka była przerwana. Sam budynek szkolny, jak i do niego należące, zostały nieco zniszczone. Po I wojnie światowej, gdy powstała Polska, został odremontowany budynek szkolny i nauka powróciła do życia w języku polskim⁴³.

Szkoła w Kulnie od wiosny 1916r. była szkołą polską. Okupacyjne władze austriackie zezwoliły na działalność szkoły, w której nauczanie obejmowało: religię, język polski, czytanie, pisanie, arytmetykę, rysunek, śpiew, rękodzieło dla dziewcząt i gimnastykę dla chłopców. Naukę rozpoczęto po uroczystym nabożeństwie⁴⁴.

Stan edukacji, w początkach niepodległości, tak opisał anonimowo 100 lat temu jeden z mieszkańców Ożanny:

Ożanna w łańcuckiem. Wojna obecna wpłynęła demoralizująco na życie wiejskie. U nas na przykład od dłuższego już czasu niedorasta młodzież wyprawia po nocach zabawy taneczne, czasem nawet w towarzystwie poważnych gospodyń. Zdarza się czasem, że taka zabawa kończy się rozpędzeniem jej przez księdza, ale i to nie pomaga. Dorastająca młodzież u nas czyni znaczne postępy w tańcu, zaś o nauce nic nie wie, bo we wsi naszej nie ma od ośmiu lat szkoły i niewiadomo kiedy powstanie, bo brak u nas energicznych jednostek, które by się tą sprawą na serio zajęły. M. Nadsański⁴⁵.

⁴¹ Kronika Szkoły w Tarnawcu, ss. 6-8. W. Wójcikiewicz ewakuował się na Węgry we wrześniu 1914r. Zob. *Księga pamiątkowa i adresowa wygnańców wojennych z Galicji i Bukowiny 1914-1915 oraz Album pamiątkowe*. Cz. 3. Prowincja i Bukowina, Wiedeń 1915, s. 558.

⁴² Kronika Szkoły w Brzyskiej Woli, rok 1915/16.

⁴³ Kronika Szkoły w Kulnie, s.8. Autor pisał ją po roku 1960. Jego wiedza o czasach wcześniejszych pochodziła głównie z relacji mieszkańców wsi.

⁴⁴ „Amtsblatt des K. u. K. Kreiskommandos in Biłgoraj”, nr 3, 1 marca 1916, s. 3.

⁴⁵ „Piast”, nr 45, 10 XI 1918, s. 17.

[...]Rozpustnictwo u nas wśród młodzieży rozwinęło się zanadto, ojcowie mało dbają o swą młodzież i jej oświatę. Przeszło 8 lat we wsi niema szkoły i prędko jej gotowo nie być, bo Rada szkolna miejscowa nieczynna. Mało kto dopomina się o szkołę, większa część mówi: "Nasi ojcowie nie byli księżdami, my nie jesteśmy i nasze dzieci nie będą". Żle, bardzo źle dzieje się w naszej wsi.

M. Nadsański.⁴⁶

[...]Budynki gminne nie istnieją, przed wojną rozebrano starą szkołę, którą swego czasu postawiła gmina, a z wybranego drzewa i z dokupić się mającego miano postawić dom na sklep Kółka rolniczego. Podczas wojny wójt drzewo to sprzedał! Sprzedał dalej stajnię szkolną, będącą w całkiem dobrym stanie i kancelaryę gminną. Kancelaryę kupił pisarz gminny, a zabrawszy z niej cegły z pieca i komina do swego domu, sprzedał ją następnie żydowi, który obecnie trzyma w niej krowy. Twardy ludowiec⁴⁷.

Gdy w listopadzie 1918 roku wybuchły walki polsko ukraińskie o Lwów uczniowie pośpieszyli z pomocą dla dzieci lwowskich:

Dzieci szkolne w Jastrzębcu dla dzieci Lwowskich.

Otrzymaliśmy następująco pismo: W chwili, gdy zewsząd otoczyli nas chciwi sąsiedzi nieprzyjaciele i Ojczyzna nasza znalazła się znowu w trudnym położeniu, obowiązkiem każdego z nas jest nieść jej pomoc, jaką kto może. Pouczone o tem dzieci w tutejszej szkole, złożyły chętnie na, obronę kresów kwotę 50 K, którą składam do rąk redakcyi Piasta z przeznaczeniem: od dzieci w Jastrzębcu pow. Łańcut dla dzieci we Lwowie".

Jan Inglot, nauczyciel⁴⁸.

W pierwszych latach niepodległości szkoła w Kuryłówce funkcjonowała jako szkoła 2 klasowa o planie szkoły 4 klasowej⁴⁹. W grudniu 1918 roku na posiedzeniu Rady Gminy podjęto decyzję o przekazaniu budynku żandarmerii na potrzeby szkoły i mieszkanie dla nauczyciela⁵⁰. Na przełomie roku 1918/1919 roku doszło do sporu o ten budynek, ponieważ został on siłą przejęty przez Straż Ziemską (policję powołaną przez Polską Komisję Likwidacyjną w Krakowie). Władze gminy złożyły w tej sprawie stosowny protest do komendy straży w Krakowie i starostwa w Łańcucie⁵¹. W 1923 roku Walenty Szary został przeniesiony do Krzemienicy pod Łańcutem⁵². Kierownikiem szkoły został Julian Kahl. W tym roku władze gminy rozpoczęły starania o budowę nowego budynku szkolnego. W lipcu rada gminy, na wniosek ówczesnego naczelnika gminy Jędrzeja Jurczaka, postanowiła wysłać delegatów do Lwowa w sprawie szkoły⁵³. Wcześniej ustalono zasady robocizny na rzecz jej budowy⁵⁴. Widoczna tu była rywalizacja z sąsiednią Brzyską Wolą. Tam również kierownik szkoły podjął działania w celu postawienia nowego budynku szkolnego. W następnym roku na posiedzeniu rady w dniu 25 czerwca 1924r. uchwalono:

[...]1. W sprawie uznania odbudowy szkoły siedmioklasowej. Rada gminna uznaje potrzeby budowy szkoły w Kuryłówce i na ten cel przeznacza uzyskać się mające fundusze bądź ze sprzedaży lasu bądź ze sprzedaży pastwiska gminnego, sprawa sprzedaży czy to lasu czy też

⁴⁶ „Przyjaciół Ludu”, nr 5, 2 II 1919, s.10.

⁴⁷ „Przyjaciół Ludu”, nr 6, 8 II 1920, s.12.

⁴⁸ „Piast”, nr 10, 9 III 1919”, s. 14.

⁴⁹ S. Lehnert, *Szkoły powszechne, publiczne i prywatne i seminarja nauczycielskie : spis szkół i nauczycieli w okręgu szkolnym lwowskim obejmującym województwa lwowskie, stanisławowskie i tarnopolskie*, Lwów 1926, s 74.

⁵⁰ AGK, protokół z dnia 8 grudnia 1918r. Zob. załącznik nr3.

⁵¹ Tamże, protokoły z dnia 8 stycznia i 19 stycznia 1919r.

⁵² Dziennik Urzędowy dla Okręgu Szkolnego Lwowskiego, 1923, nr 5, s.237. Do 1920 roku W. Szary pełnił dodatkowo funkcję sekretarza Rady Gminy. W kwietniu 1921 wymieniany jest nadal jako kierownik szkoły w Kuryłówce. „Przyjaciół Ludu”, nr 21, 22 V 1921, s.14.

⁵³ AGK, protokół z dnia 8 lipca 1923r.

⁵⁴ Tamże, protokół z dnia 13 czerwca 1923r.

pastwiska gminnego będzie na miejscu przez Radę gminną rozpatrzona i na następnym posiedzeniu załatwiona.

2. Rada gminna przyjmie materiały przez rząd do odbudowy zniszczonego budynku szkolnego nagromadzone lecz pod warunkiem szczegółowego każdego materiału z osobna⁵⁵.

W sierpniu rada podjęła kolejną uchwałę w sprawie szkoły:

[...] Rada gminy uchwala 17 głosami przeciw 13 odbudować starą szkołę kosztem gminy zaś adaptacja na dom ludowy w starym budynku szkolnym ma nastąpić kosztem Komitetu budowy domu ludowego, na który ma opiewać osobny kosztorys⁵⁶.

Wewnętrzne spory w radzie opóźniły zaplanowane działania i dopiero po wyborze nowego naczelnika gminy Jana Skiby prace przy budowie szkoły ruszyły z miejsca. Na zebraniu w sierpniu 1924r. ustalono, że:

[...] Rada gminna jednogłośnie postanawia odbudować szkołę gminną zniszczoną przez wydarzenia wojenne, -zaś na pokrycie kosztów odbudowy Rada gminna uchwala sprzedać las gminny od pastwiska gminnego na przeciw gajówki na kwotę ile wyniesie odbudowa szkoły⁵⁷.

We wrześniu rada wybrała komitet odbudowy szkoły w składzie: Naczelnik gminy Jan Skiba, zastępca Franciszek Nowak, pisarz gminny Mikołaj Bielak, Michał Chudy, Wojciech Ćwikła⁵⁸. W styczniu 1925 roku rada na wniosek Jana Skiby, postanowiła wysłać delegata do Kuratorium we Lwowie w sprawie uzyskania subwencji na odbudowę szkoły⁵⁹.

Problemy z pozyskaniem środków na odbudowę szkoły spowodowały, że sprawę w swoje ręce wzięli nauczyciele. Pracujący w szkole Józef Szczęsny, razem z kierownikiem szkoły w Dornbachu Ludwikiem Fusem, pod koniec 1924r. zainicjowali reaktywowanie koła Towarzystwa Szkoły Ludowej. Oficjalnie koło TSL zostało zarejestrowane 15 marca 1925 roku. Jego przewodniczącym został Józef Szczęsny. Z inicjatywy koła we wsi miał powstać Dom Ludowy. Szkoła, przy wsparciu środków Towarzystwa, miała funkcjonować w nowym Domu Ludowym. Środków na jego budowę szukano również wśród rodaków w Stanach Zjednoczonych:

DO RODAKÓW Z KURYŁÓWKI POW. ŁAŃCUT PRZEBYWAJĄCYCH W AMERYCE zwracamy się z gorącą prośbą, aby nam raczyli dopomóc choć skromnemi ofiarami do budowy Domu Ludowego w Kuryłówce, bardzo nam potrzebnego na zebrania i obrady, na czytelnię i odczyty, jednym słowem na zespolenie pracy oświatowej. Mamy nadzieję, że z czasem, w miarę poprawy stosunków w Polsce niejeden z Was Rodacy odwiedzi rodzinną wioskę i uraduje się widokiem naszego postępu

*Za zarząd budowy: Józef Szczęsny, Franciszek Góral*⁶⁰.

O aktywności miejscowego koła TSL świadczą przysyłane do władz naczelnich sprawozdania:

*Kuryłówka, pow. Łańcut. Przewodniczący Szczęsny Józef, sekretarz Fus Ludwik. Koło świeżo utworzone. Posiada 1 bibliotekę ruchomą. Pracuje nad budową Domu Polskiego w Kuryłówce*⁶¹.

Kuryłówka, (pow. Łańcut). Koło założone 15 marca 1925. Liczy członków 30. Przewodniczący Szczęsny Józef, naucz., zast. przew. Bielak Mikołaj, sekr. gminny, sekretarz Fus Ludwik kier. szkoły, skarbnik Skiba Tomasz gospodarz. Koło odbyło 8 posiedzeń Zarządu i 6 Walnych zebrań. Opiekuje się 1 szkołą. Wypożyczalnia książek w zarodku liczy 64 dzieł. Koło urządziło 2 Obchody narodowe, 4 przedstawienia amatorskie i 4 zabawy. Opiekuje się

⁵⁵ Tamże, protokół z dnia 25 czerwca 1924r.

⁵⁶ Tamże, protokół z dnia 17 sierpnia 1924.

⁵⁷ Tamże, protokół z dnia 28 sierpnia 1924r.

⁵⁸ Tamże, protokół z dnia 28 września 1924r.

⁵⁹ Tamże, protokół z dnia 15 stycznia 1925r.

⁶⁰ „Przyjaciół Ludu”, nr 12, 22 marca 1925, s.10.

⁶¹ Sprawozdanie Zarządu Głównego TSL ... za rok 1924, Kraków 1925, s.48.

*Domem ludowym w Kuryłówce. Wartość majątku ruchomego 573 zł. 66 gr. Dochody 2.110 zł. 31 gr., rozchody 2.036 zł. 65 gr.*⁶².

W zaistniałej sytuacji w lutym 1925r. Rada Gminy podjęła następującą uchwałę: *[...]Rada gminna uchwała jednomyślnie przelać na własność Towarzystwa Szkoły Ludowej w Krakowie dom gminny nieukończony z placem pod budowlanym, jako zastaw za ukończenie tego domu przez TSL. Rada gminna zastrzega sobie używanie tego domu na cele szkolne i inne użyteczne cele. Rada uchwała jednomyślnie zwrócić TSL. w Krakowie gotówkę przez Towarzystwo wydaną jednakowoż bez żadnych procentów*⁶³.

W marcu 1925r. rada uchwaliła:

[...]16 głosami 13 przeciw sprzedać gwarancje hipoteczną jednej sali od strony zachodniej z placem pod budowlanym na użytek i rzecz Koła T.S. L. w Kuryłówce, w zamian za co żąda i zastrzega zrobić:

- 1) Wykończenia tego budynku do dnia 1 lipca 1925 r. przez koło TSL w Kuryłówce.*
- 2) Prawo używania połowy budynku od strony zachodniej na cele szkolne, składającego się z 2 sal.*

*Rada gminna zastrzega sobie w przyszłości prawo zainstalowania się koła TSL. w tej sali na rzecz gminy, za zwrotem kosztów poniesionych przez Koło TSL w Kuryłówce -to jest kwotę 3800zł*⁶⁴.

W październiku 1925r. zanotowano w protokole zebrania:

*[...]Rada gminy przyjmuje do wiadomości zatwierdzającej rachunek Komitetu budowy szkoły i Domu Ludowego przeprowadzony z budowniczym Stanisławem Szepelakiem w dniu 15 października*⁶⁵.

Szkoła wreszcie miała swoją siedzibę. Gmina prawdopodobnie szybko uregulowała swoje zaległości wobec władz TSL, gdyż w sprawozdaniach Zarządu Głównego tej organizacji nie znalazłem informacji o tym, aby szkoła była wpisana była jako własność Towarzystwa. W tym czasie w szkole uczyli: Kahl Julian- kierownik szkoły, nauczyciele: Szczesny Józef, Szarówna Helena, Ślądówna Maria⁶⁶. Spis dzieci w wieku 7-13 lat z 1926r. dla Kuryłówki podaje liczbę 157⁶⁷. Stan posiadania szkoły według spisu z 1926r. przedstawiał się następująco: *budynek gminny, murowany i drewniany, sal szkolnych 2 i 1. Mieszkań służbowych 2. Grunt szkolny 1540m² i 11450m² pola dla nauczycieli*⁶⁸.

Jak się okazało, budowa szkoły nie rozwiązała problemu lokalowego. Lekcje nadal odbywały się w wynajmowanych pomieszczeniach. Na dodatek, od czasu do czasu dawał o sobie znać podział narodowościowy. Już w 1923r. rada gminy na wniosek radnego Konrada Samulewicza uchwalała jednogłośnie: *[...] by w gminie tutejszej w której mniejszość ludności jest religii greko katolickiej uczono w języku ruskim*⁶⁹. Uchwałę tę ponowiono w 1924r.: *[...] aby kilka godzin tygodniowo nauka odbywała się w języku ruskim*⁷⁰. Władze szkolne chyba uwzględniły te wnioski ponieważ w spisie szkół z 1931r. jako język nauczania wykazywane są polski

⁶² Tamże ... za rok 1925, Kraków 1926, s.71.

⁶³ AGK, protokół z dnia 14 lutego 1925r.

⁶⁴ Tamże, protokół z dnia 29 marca 1925r.

⁶⁵ Tamże, protokół z dnia 27 października 1925r.

⁶⁶ S.Lehnert, *Spis szkół i nauczycieli w okręgu szkolnym lwowskim*, Lwów 1924, s. 43 i tegoż autora *Spis szkół i nauczycieli w okręgu szkolnym lwowskim*, Lwów 1926, s. 74.

⁶⁷ M. Falski, *Wyniki spisu dzieci z czerwca 1926 roku*, Warszawa 1928, s. 29.

⁶⁸ S.Lehnert, *Spis szkół ...*, Lwów 1926, s. 74. W *Dzienniku Urzędowym Kuratorium Okręgu Szkolnego Lwowskiego*, nr 9 1928, s. 377 w ogłoszeniu o konkursie na kierownika podano: *budynek murowany o 3 salach. Mieszkanie dla kierownika w budynku gminnym*.

⁶⁹ AGK, protokół z dnia 8 lipca 1923, s. 51.

⁷⁰ Tamże, protokół z dnia 11 lipca 1924, s. 67.

i ukraiński⁷¹. W tym miejscu warto jeszcze przypomnieć, że nad bieżącym funkcjonowaniem szkoły czuwała rada szkolna miejscowa. W protokołach zebrań rady gminy zachowały się informacje o jej członkach wybranych przez radę. Byli to:

1919r. Józef Ćwikła, Mikołaj Koba, zastępca Jędrzej Jurczak⁷².

1923r. Mikołaj Dutko, zastępca Bartłomiej Kościółek⁷³.

1925r. Michał Chudy, zastępca Józef Skiba⁷⁴.

Więcej danych o okolicznych szkołach podaje spis z 1925r. Zestawienie przedstawia się następująco:

Kuryłówka

Izby lekcyjne ogółem -4/191m²/, własne-2/136m²/, inne-1, mieszkania nauczycieli w budynkach własnych- nie wykazano, grunty w użyciu szkoły-0,1ha, nauczycieli-0,1ha.

Zatrudnieni nauczyciele etatowi-4, nieetatowi-2, liczba godzin nauki-116, dzieci zapisane do szkoły-162

Jastrzębiec

Izby lekcyjne ogółem -1/25m²/, własne-0, inne-0, mieszkania nauczycieli w budynkach własnych- nie wykazano, grunty w użyciu szkoły-0, nauczycieli-0,9ha.

Zatrudnieni nauczyciele etatowi-1, nieetatowi-1, liczba godzin nauki-34, dzieci zapisane do szkoły- 59.

Ożanna

Izby lekcyjne ogółem -1/ 27m²/, własne-1/27m²/ , inne-0, mieszkania nauczycieli w budynkach własnych-1, grunty w użyciu szkoły-0, nauczycieli-2,3ha.

Zatrudnieni nauczyciele etatowi-1, nieetatowi-1, liczba godzin nauki-38, dzieci zapisane do szkoły-82

Dornbach

Izby lekcyjne ogółem -1/ 41m²/, własne-1/41m²/ , inne-0, mieszkania nauczycieli w budynkach własnych-1, grunty w użyciu szkoły-0, nauczycieli-4,5ha.

Zatrudnieni nauczyciele etatowi-1, nieetatowi-1, liczba godzin nauki-34, dzieci zapisane do szkoły-53⁷⁵.

Kulno

Izby lekcyjne ogółem -2/ 71m²/, własne-1/40m²/ , inne-0, mieszkania nauczycieli w budynkach własnych-1, grunty w użyciu szkoły-2,2 ha, nauczycieli-0 ha.

Zatrudnieni nauczyciele etatowi-2, nieetatowi-0, liczba godzin nauki-60, dzieci zapisane do szkoły-131⁷⁶.

Powyższe dane pokazują, że najbardziej komfortowe warunki nauki oraz pracy mieli uczniowie i nauczyciel szkoły w Dornbachu. Mówiąc o komforcie pracy trzeba pamiętać o tym, że w jednej sali nauczyciel prowadził naukę jednocześnie dla uczniów w różnym wieku i różnym poziomie rozwoju.

W 1926r. uczniowie okolicznych szkół wzięli udział w akcji zbierania podpisów pod *Deklaracją Podziwu i Przyjaźni dla Stanów Zjednoczonych, w podzięce za pomoc w становieniu Niepodległej*. Można tam zobaczyć podpisy uczniów ze szkół w Kuryłówce, Dornbachu, Jastrzębcu, Kulnie⁷⁷.

⁷¹ Szkoły w Rzeczypospolitej Polskiej w roku szkolnym 1930/31, Lwów 1933, s. 407.

⁷² AGK, protokół z dnia 3 sierpnia 1919r.

⁷³ Tamże, protokół z dnia 15 kwietnia 1923r.

⁷⁴ Tamże, protokół z dnia 21 czerwca 1925r.

⁷⁵ Szkoły powszechne Rzeczypospolitej Polskiej w roku szkolnym 1925/26 : (stan z dn. 1 grudnia 1925 roku), Warszawa 1927, s464-465.

⁷⁶ Tamże, s. 145. Kulno w tym czasie znajdowało się w granicach woj. lubelskiego.

⁷⁷ Załącznik nr 5.

Przy szkole w Kuryłówce nadal aktywnie działało koło TSL. Zajmowało się działalnością kulturalno-oświatową, organizując między innymi wypożyczalnię książek, odczyty, obchody świąt narodowych, kursy kroju i szycia, przedstawienia teatralne i inne. Finansowo było wspomagane przez Zarząd Główny TSL⁷⁸. W 1926r. utworzona została biblioteka TSL. W spisie bibliotek oświatowych z 1930r. podano następujące informacje na jej temat: *biblioteka płatna, w oddzielnym lokalu, z własną czytelnią, czynna 2 dni w tygodniu, wyposażona w 270 tomów, 25 czytelników*⁷⁹. W styczniu 1928r. zorganizowane zostało spotkanie opłatkowe dla członków koła i uczestniczek kursu kroju i szycia. W zachowanej relacji z tego wydarzenia możemy przeczytać:

*KURS SZYCIA i KROJU W KURYŁÓWCE. Mimo ogromnych trudności Zarząd Koła Tow. Szkoły Ludowej w porozumieniu z Kółkiem rolniczym zorganizował 3 miesięczny kurs kroju szycia, na który zapisało się 26 uczennic, z których później 3 odpadło. Trudności te były bardzo duże, bo ludność z wielkim niedowierzaniem do tej pracy się odnosiła. Zarząd mimo to nie dał za wygrane i celu swego dopiął, bo przyjechała instruktorka Patronatu z Krakowa p. Marja Legutkówna, która dzielnie ten kurs poprowadziła. Zarząd Koła utrzymywał na tym kursie własnym kosztem 2 uczennice, a oprócz tego pokrywał różne drobne wydatki. Zarząd, chcąc upamiętnić ten kurs, polecił go odfotografować, a każda kursistka otrzymała na pamiątkę jedną fotografię. Kurs ten zakończył się 29 stycznia urządzeniem wystawy i piękną uroczystością tj. Oplątkiem, na którym było obecnych 75 osób. Uczennice prosiły bardzo o przedłużenie kursu o 1 miesiąc, lecz nie dało się to zrobić, bo instruktorka dostała polecenie wyjazdu na inny kurs. Każda z uczennic otrzymała świadectwo wystawione przez Tymczasowy Wydział Samorządowy we Lwowie. Uczennice nauczyły się bardzo dużo i ze łzami w oczach żegnały instruktorkę, prosząc ją, aby na przyszły rok znowu do nich przyjechała. Zaznaczamy, że kurs ten był bardzo pożyteczny i pozostawił po sobie bardzo mile wspomnienie*⁸⁰.

[...]Dnia 29 stycznia b. r. odbył się wspólny opłatek dla członków i sympatyków TSL. W uroczystości wzięło udział 75 osób. W pięknie ubranej sali szkolnej, łączącej się z przybudowaną staraniem Koła TSL sceną do przedstawień amatorskich zasiadło zebrane Towarzystwo. Skoro na umieszczonem na scenie wspaniałem drzewku zajaśniało mnóstwo świateł miejscowy proboszcz Ks. Ignacy Łaskawski przemówił pięknie do zebranych, zaznaczając, że chwila dzielenia się opłątkiem to chwila osobliwa jednoczenia się serc, zapominania urazów, obmyślenia wspólnych celów dla wspólnego dobra. Apelem do przystępowania w szeregi TSL dla pracy nad budową silnej Ojczyzny zakończył Ks. Proboszcz swoje przemówienie, które na zebranych wywarło bardzo silne wrażenie. Przy śpiewie kolend nastąpiło uroczyste łamanie się opłątkiem. Późem przemówił obszernie przewodniczący Koła P. Szczęsny który w ciepłych słowach żegnał instruktorkę kursu kroju i szycia oraz wszystkie kursistki. Zaznaczył przy tem, że uczestniczkami kursu były zarówno Polki, jak i Rusinki i wyraził nadzieję, że to wspólne zetknięcie się i wspólna praca będzie może na przyszłość początkiem do zgodnego pożycia obu narodowości na terenie Kuryłówki⁸¹.

Przewodniczący koła Józef Szczęsny był niezwykle aktywnym nauczycielem i działaczem. Powiatowa Komisja Oświaty w Łańcucie w 1932r. powierzyła mu funkcję instruktora oświaty pozaszkolnej dla rejonu; Kuryłówka, Ożanna, Dornbach⁸². Widoczne było również jego zaangażowanie w działalności TSL. Jest wymieniany jako uczestnik

⁷⁸ „Przewodnik Oświatowy”, nr 1, styczeń 1926, s. 3.

⁷⁹ *Biblioteki oświatowe; spis na dzień 1 stycznia 1930 roku oraz tablice statystyczne*, Warszawa 1932, s.202.

⁸⁰ „Przewodnik Oświatowy”, nr 2, luty 1928, s. 59.

⁸¹ Tamże, s. 58.

⁸² T. Gałczyńska, *Szkolnictwo w powiecie łańcuckim 1868-1939*, Rzeszów 2016, s. 358.

konferencji oświatowej kół TSL w Rzeszowie⁸³ oraz w kolejnych sprawozdaniach rocznych:

1927 WALNE ZGROMADZENIE KOLA TSL. w KURYŁÓWCE odbyło się dnia 29 stycznia w obecności delegata Zarządu Głównego TSL. p. Sikory. Po przyjęciu do wiadomości sprawozdania za rok 1926, wybrano ponownie cały Zarząd poprzedni⁸⁴.

[...]Koło założone w r. 1925. Liczy członków 36. Przewodniczący J. Szczęsny, nauczyciel, sekretarz Fus Ludwik, kier. szkoły. Posiedzeń Zarządu 7, 4 walne zgromadzenia. Koło opiekuje się 1 szkołą. Urządziło 3-miesięczny kurs kroju i szycia, z którego korzystało 26 uczennic. Prowadzi 1 wypożyczalnię książek, 233 książek, 68 wypożyczających. Koło urządziło, 2 obchody narodowe, 2 przedstawienia amatorskie, 1 wiec oświatowy. Koło opiekuje się Domem Narodowym TSL., w którym mieści się wielka sala widowiskowa, lokal TSL. "Sokół" i Koło Młodzieży. Dochody 2.656 zł., rozchody 1776 zł.⁸⁵.

1928 Kuryłówka (pow. Łańcut). Koło założone w r. 1925. Przewodniczący: Szczęsny Józef, naucz., sekretarz: Fus Ludwik, kier. szkoły. Liczy członków 40. Posiedzeń Zarządu 9. Walnych Zebrań 3. Koło opiekuje się 1 szkołą w Kuryłówce, Urządziło 3-miesięczny kurs kroju i szycia, uczennic 26. Koło utrzymuje 1 stypendystę w Państwowej Szkole Koszykarskiej. Prowadzi wypożyczalnię książek, t. 265, czyt. 28, wypoż. 375. Prenumeruje 4 czasopisma. Urządziło 4 odczyty bez obrazów świetlnych, 2 obchody, 2 przedstawienia i 1 zabawę. Przychody :1.684 zł. 46 gr. Rozchody: 1.275 zł. 01 gr.⁸⁶.

1929 Kuryłówka (pow. Łańcut). Koło założone w r. 1925 liczy 40 członków. Przewodniczący: J. Szczęsny, nauczyciel w Kuryłówce, sekretarz: Ludwik Fus, kierownik szkoły w Dornbachu. Odbyło 9 posiedzeń Zarządu. Urządzono 14 odczytów (10 z przeżroczami), 3 obchody narodowe, 2 zabawy, 2 przedstawienia. Prowadzono czytelnię - świetlice (4 gry towarzyskie i 2 czasopisma) i bibliotekę, 270 tomów, 45 czytelników, 562 wypożyczeń. Biblioteka szkolna 343 książek. Wypożyczalnia książek w Dornbachu liczy 60 tomów, 22 czytających, 218 wypożyczeń, prowadzi w szkole p. Leon (Ludwik) Fus. Koło posiada skioptikon. Przychody: 1.706zł. 65gr. Rozchody: 1.681zł. 84 gr.⁸⁷.

1931 Kuryłówka. Przewodniczącym tamt. Koła TSL. wybrano ponownie p. Szczęsnego Józefa, zast. przew. Kościółka Wojciecha, rolnika; sekretarzem p. Balawajdra Bernarda, poczmistrza; skarbnikiem p. Gondka Michała, rolnika⁸⁸.

Kierownikiem pracy oświatowej był Błoński Ludwik. Czytelnie /świetlice- Kuryłówka, biblioteki ruchome- Kuryłówka/ Dornbach⁸⁹.

1933 Przewodniczący Szczęsny Józef, sekretarz Maria Czerny⁹⁰.

W tym roku, na zjeździe w Rzeszowie, Józef Szczęsny został wybrany do komisji rewizyjnej Związku Okręgowego T.S.L. w Rzeszowie⁹¹.

W 1935r. koło w Kuryłówce obchodziło 10-lecie swojego istnienia. Odbyło się nabożeństwo w kościele parafialnym, uroczysta akademii i wspólny obiad. Zaproszeni goście mogli obejrzeć hodowlę jedwabników⁹². W sierpniu tego roku Józef Szczęsny brał udział

⁸³ „Przewodnik Oświatowy”, nr 4-12, kwiecień- grudzień 1931, s. 66.

⁸⁴ Tamże, 1927, nr 2, s. 102.

⁸⁵ *Sprawozdanie Zarządu głównego T.S.L. z Działalności Towarzystwa Szkoły Ludowej za rok 1927*, Kraków 1928, s.103/104.

⁸⁶ *Sprawozdanie Zarządu głównego T.S.L. ... za rok 1928*, Kraków 1929, s.77.

⁸⁷ *Sprawozdanie Zarządu głównego T.S.L. za rok 1929*, Kraków 1930, s. 89. Słownik Arcta z 1916 roku podaje następującą definicję: Skioptikon., przyrząd projekcyjny, przyrząd optyczny, używany przy odczytach, wykładach do rzucania na ekran powiększonych obrazów, wydoskonalona latarnia magiczna.

⁸⁸ "Przewodnik Oświatowy", nr 1-3, styczeń- marzec 1931, s. 30.

⁸⁹ *Sprawozdanie Zarządu głównego T.S.L. ...za rok 1931*, Kraków 1932, ss.100-111.

⁹⁰ *Sprawozdanie Zarządu głównego T.S.L. ... za rok 1933*, Kraków 1934, s. 84.

⁹¹ "Gazeta Rzeszowska", nr 25, 18VI 1933, s. 3.

⁹² „Przewodnik Oświatowy”, nr 3 , maj- czerwiec 1935, s. 104.

w konferencji oświatowej TSL w Krakowie⁹³. Kilka miesięcy później, na Walnym Zjeździe TSL, został uhonorowany srebrnym pierścieniem i dyplomem za wybitną działalność oświatową w szeregach organizacji⁹⁴. W 1936r. miejscowe koło TSL było organizatorem półkolonii w Kuryłówce. Objęła 28 dzieci w Kuryłówce, w Przychojcu 18 i w Starym Mieście 38. Okres trwania półkolonii wynosił 6 tygodni⁹⁵:

Z gminy Kuryłówka. Staraniem miejscowego koła T. S. L. i Koła Gospodyń Wiejskich zorganizowano w gromadach Kuryłówka, Przychojec i Stare Miasto półkolonie dla dzieci w wieku przedszkolnym, trwające 1 i 1/2 miesiąca. Opiekę nad dziećmi sprawowały nauczycielki szkół powszechnych. Półkolonie zakończono nabożeństwem w kościele oo Bernardynów w Leżajsku, pokazem gimnastyki, śpiewem dzieci, oraz wielkim festynem i zabawą taneczną, z których dochód przeznaczono w całości na pokrycie wydatków, związanych z urządzaniem półkolonii⁹⁶.

Kilka miesięcy później działalność koła zaowocowała powstaniem czytelnicy w Przychojcu.

Nowa Czytelnia TSL w Przychojcu (k. Leżajska) powstała w dn. 1 XII 1936r. Na zebraniu oświatowym, zwołanym w tej sprawie przez Instr. Oświat. TSL, po wygłoszeniu referatu o znaczeniu oświaty i roli TSL uchwalono powołać do życia Czytelnię TSL. Na jej członków zapisały się 24 osoby. W skład Zarządu weszli: jako przew.: Półćwiartek Ignacy, roln., sekretarz: Wiater Ignacy, roln., skarbnik: Kania Marcin, roln., bibliotekarz: Hasztówna Maria, kier. szkoły. Członkowie Czytelni postanowili podjąć pracę w kierunku zorganizowania świetlicy, zespołów głośnego czytania, głośnej gazety, urządzania odczytów (początkowo przy pomocy prelegentów z Leżajska), oraz propagandy czytelnictwa. Na specjalną uwagę zasługuje fakt, że Przychojec jest miejscowością o ludności mieszanej (wyzn. rzym.-kat., i gr.-kat.), przy czym ludność grecko-katolicka używa języka polskiego. W tych warunkach Czytelnia TSL ma do spełnienia poważną rolę polskiej placówki kulturalno- oświatowej⁹⁷.

Lata 30. to dla szkoły w Kuryłówce czas zmian. Spis szkół za rok szkolny 1930/31 zawiera następujące informacje o tej placówce:

[...]szkoła 3 klasowa, oddziałów -4, etatów nauczycielskich -4, godzin nauki w tygodniu-111, sal lekcyjnych 3 w budynku własnym, liczba uczniów -204, liczba nauczycieli uczących- 6⁹⁸. W 1932r. kierownik szkoły w Kuryłówce Julian Kahl przeszedł na emeryturę. W jego miejsce powołano Józefa Szczęsnego⁹⁹. W ogłoszeniu konkursowym podano warunki lokalowe przysługujące kierownikowi szkoły -mieszkanie służbowe 3 izbowe i 2 morgi pola¹⁰⁰. W szkole pracowały nauczycielki: Emilia Szczęsna, Maria Ślądówna, Maria Wrońska i Maria Baławajder¹⁰¹. Od Lipca 1932r. zaczęto wdrażać reformę szkolnictwa. Reforma utrzymała strukturę szkół powszechnych, które w dalszym ciągu mogły funkcjonować jako szkoły I stopnia (4 klasy), II stopnia (6 klas) lub III stopnia (7 klas), a uzależnione to było głównie od położenia terytorialnego szkoły, a tym samym liczby uczniów. W marcu 1932r. szkoła w Kuryłówce miała nadal status szkoły 3 klasowej¹⁰² i jednocześnie wymieniana była jako 4 klasowa¹⁰³. Od połowy lat 30 szkoła była szkołą 6 klasową¹⁰⁴.

⁹³ Tamże, nr 4, lipiec- sierpień 1935, s. 131.

⁹⁴ Tamże, nr 5, wrzesień- październik 1935, s. 155.

⁹⁵ Tamże, nr 2, marzec- kwiecień 1937, s. 58.

⁹⁶ „Nasze Życie”. Nr 37, 6 IX 1936, s. 19.

⁹⁷ „Przewodnik Oświatowy”, nr 3, maj- czerwiec 1937, s. 97. Przychojec i Stare Miasto od 1934 roku wchodziły w skład gminy Kuryłówka.

⁹⁸ *Szkoły w Rzeczypospolitej polskiej w roku szkolnym 1930/31*, Lwów 1933, s. 407.

⁹⁹ *Dziennik Urzędowy Kuratorium Okręgu Szkolnego Lwowskiego*, nr 3, 1932, s. 149.

¹⁰⁰ Tamże, nr 8-9, 1932, s. 532.

¹⁰¹ <https://aordycz.blogspot.com/2018/01/janina-stankiewicz-z-d-feldman-1924-2015.html> [dostęp 02-02-2024].

¹⁰² *Dziennik Urzędowy Kuratorium ...*, nr 3, 1932, s. 149.

¹⁰³ Tamże, nr 3, 1932, s. 153 oraz nr 8-9, s. 532.

¹⁰⁴ <https://aordycz.blogspot.com/...> *W Kuryłówce zaliczyłam 6 klas szkoły podstawowej. Uczniowie 5 i 6 klasy mieli razem zajęcia. 7 klasa była już w Leżajsku.*

Po niemieckiej napaści na Polskę w 1939r. kierownik szkoły Józef Szczęsny zaangażował się w działalność konspiracyjną. Został aresztowany przez okupanta i wywieziony do obozu w Oświęcimiu. Zginął 5 marca 1942r. Fakt ten, w kronice szkoły w Tarnawcu, tak skomentował kierownik tej szkoły, przyjaciel i współpracownik Józefa Szczęsnego Ludwik Fus:

...Jeszcze w roku 1940 został zabrany kierownik szkoły w Kuryłówce Józef Szczęsny, który już nie wrócił. Józef Szczęsny był dobrym nauczycielem i Polakiem¹⁰⁵.

Opracował Waldemar Fus

Październik 2025.

Wykorzystane materiały:

Źródła:

Kroniki Szkół w: Kulnie, Tarnawcu, Brzyskiej Woli.

Zbiory SP w Krzemienicy.

Zbiory Muzeum Auschwitz.

Zbiory prywatne: R. Szałajko, D.Kubrak, M. Kielboń, W. Borek, W. Fus.

Archiwum Państwowe w Rzeszowie, Akta Gminy Kuryłówka, *Protokoły z posiedzeń Rady Gminy w Kuryłówce*, sygn. 81.

Schematismus für die Königreiche Galizien und Lodomerien, Lwów 1792-1869.

Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim, Lwów 1870-1914.

Handbuch des Statthaltereigebietes in Galizien für das Jahr 1866, Lwów 1866.

Schematismus Universi Venerabilis Cleri Dioeceseos Graeco Catholicae Premisliensis, Przemyśl 1830-1847,

Schematismus Universi Venerabilis Cleri Dioeceseos Premisliensis tum Saecularis tum Regularis Ritus Latini Przemyśl 1833-1869,

Szematyzm Szkół Ludowych i Ich Nauczycieli pod Kierunkiem Konsystorza Przemyskiego obrządku Łacińskiego. Przemyśl 1853-1860.

Rozwój zakładów szkolnych dla ludu w Galicji od roku 1772 [w] "Dodatek Tygodniowy przy Gazecie Lwowskiej", nr 39, 1854.

Galizisches Provinzial-Handbuch für das Jahr 1869, Lwów 1869.

Schematismus der allgemeinen Volksschulen und Bürgerschulen 1890, Wiedeń 1891.

Pamjatnaja Kniżka Ljublinskoj Gubernii, Lublin 1890-1912.

Stenograficzne sprawozdania z 4 sesji 4 peryodu Sejmu Krajowego Królestwa Galicji i Lodomerii wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim w roku 1881, Lwów 1881.

¹⁰⁵ Kronika Szkoły w Tarnawcu, s 59.

Sprawozdanie c.k. Rady Szkolnej Krajowej o stanie wychowania w kraju w latach szkolnych 1868 i 1869, Lwów 1871.

VII Sprawozdanie Wydziału Krakowskiego Towarzystwa Oświaty Ludowej za rok 1889, Kraków 1890, Kalendarz Towarzystwa Szkoły Ludowej na rok 1908. Kraków 1908.

Sprawozdanie z Działalności Towarzystwa Szkoły Ludowej w Krakowie za rok 1904, Kraków 1905

Sprawozdanie Zarządu Koła Towarzystwa "Szkoły Ludowej" w Jarosławiu za rok szkolny 1908, Jarosław 1908.

Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Szkoły Ludowej [w] Dwudziestolecie Towarzystwa Szkoły Ludowej 1891-1910, Kraków 1911.

Towarzystwo Szkoły Ludowej : jak powstało, co zrobiło, do czego dąży:(1891-1911) w 20-tą rocznicę powstania Towarzystwa , Kraków 1911.

Sprawozdanie Zarządu Głównego TSL z działalności Towarzystwa Szkoły Ludowej, Kraków 1922-1939.

Dziennik Urzędowy c.k. Rady Szkolnej Krajowej w Galicji, Lwów 1901-1918.

Amtsblatt des K. u. K. Kreiskommandos in Biłgoraj, 1916.

Bruchnalski Kazimierz, Obraz szkolnictwa ludowego w dwunastu powiatach Galicji w okresie pięciolecia 1909-1914.[w:] "Czasopismo Pedagogiczne", Dodatek do Dziennika Urzędowego Małopolskiej Rady Szkolnej Krajowej, Rok VII, 1919/1920, Lwów 1920.

Lehnert Seweryn, Spis nauczycieli publicznych szkół powszechnych i państwowych seminarjów nauczycielskich oraz Spis szkół w okręgu szkolnym lwowskim obejmującym województwa lwowskie, stanisławowskie i tarnopolskie, Lwów 1924.

Lehnert Seweryn, Szkoły powszechne, publiczne i prywatne i seminarja nauczycielskie : spis szkół i nauczycieli w okręgu szkolnym lwowskim obejmującym województwa lwowskie, stanisławowskie i tarnopolskie, Lwów 1926.

Falski Marian, Wyniki spisu dzieci z czerwca 1926 roku, Warszawa 1928.

Szkoły powszechne w Rzeczypospolitej Polskiej w roku szkolnym 1925/26, Warszawa 1927.

Szkoły w Rzeczypospolitej Polskiej w roku szkolnym 1930/31, Warszawa -Lwów 1933.

Dziennik Urzędowy dla Okręgu Szkolnego Lwowskiego, Lwów 1921-1939.

Biblioteki oświatowe; spis na dzień 1 stycznia 1930 roku oraz tablice statystyczne, Warszawa 1932.

Karasek-Langner Alfred, Dornbach. Der Untergang einer deutsch-katholischen Siedlung in Galizien, "Deutsche Monatshefte in Polen", nr 11-12, Mai/Juni 1935.

SGWR/LIMEX Otto Peter Lang- materiały fotograficzne

Prasa: "Gazeta Lwowska", „Szkoła", „Kurier Rzeszowski", „Gazeta Narodowa", " Chata", „Przewodnik Kółek Rolniczych", „Nasze Życie". „Nowa Reforma” , „Oświata Ludowa ”, "Deutsches Volksblatt für Galizien", " Piast", "Przyjaciel Ludu", "Przewodnik Oświatowy", "Dziennik Bydgoski", " Gazeta Rzeszowska ”, " Kuryłowskie Wieści".

Opracowania:

Pelczar Roman, Szkolnictwo parafialne w ziemi przemyskiej i sanockiej (XIV-XVIII w.), Warszawa 1998.

Pelczar Roman, Sieć szkolna w koloniach niemieckich (józefińskich) do 1873 r. (na przykładzie terenu łacińskiej diecezji przemyskiej),[w] Studia i Prace Pedagogiczne, t. 3, Lublin 2016.

Możdżeń Stefan, Zarys historii wychowania, cz. II, Wiek XIX do 1918 roku, Kielce 1993.

Gałczyńska Teresa, Szkolnictwo w powiecie łańcuckim 1868-1939, Rzeszów 2016.

Bazan Tadeusz, Zarys dziejów gminy Potok Górny, Leżajsk 2003.

Internet:

[/https://www.nac.gov.pl](https://www.nac.gov.pl) ,

[/https://www.polska1926.pl](https://www.polska1926.pl),

[/http://hausnerw.blogspot.com/](http://hausnerw.blogspot.com/)

[/https://aordycz.blogspot.com/](https://aordycz.blogspot.com/)

[/https://www.mmtarnow.com/2013/02/dzialalnosc-inspektorow-szkolnych-i-rad_18.html](https://www.mmtarnow.com/2013/02/dzialalnosc-inspektorow-szkolnych-i-rad_18.html).

[/https://pl.wikipedia.org/wiki/Szko%C5%82a_trywialna](https://pl.wikipedia.org/wiki/Szko%C5%82a_trywialna).

[/https://www.rainerregiment.at](https://www.rainerregiment.at)

Spis nauczycieli
NAUCZYCIELE SZKOŁY W KURYŁÓWCE
w latach 1870-1914

*/Opracowanie własne/ na podstawie szematyzmów galicyjskich, kościelnych i dzienników
urzędowych c.k. Rady Szkolnej*

1870- 1882 Horoszko Mikołaj
1883 -1885 Kiszakiewicz Bazyli,
1886- 1896 Horoszko Mikołaj,
1897 brak nauczyciela
1898 Mędrak Henryk,
1899 Szary Walenty
1900 Szary Walenty, Szary Michalina,
1901 Szary Walenty, Szary Michalina,
1902 kierownik- Szary Walenty, nauczyciel -Szary Michalina,
1903 kierownik Szary- Walenty, nauczyciel -Szary Michalina
1904 kierownik Szary- Walenty, nauczyciele- Szary Michalina , Kahl Julian,
1905 kierownik Szary- Walenty, nauczyciele- Szary Michalina , Kahl Julian,
1906 kierownik Szary- Walenty, nauczyciele- Szary Michalina , Kahl Julian,
1907 kierownik Szary- Walenty, nauczyciele- Szary Michalina , Kahl Julian
1908 kierownik Szary- Walenty, nauczyciele- Szary Michalina , Kahl Julian,
1909 kierownik- Szary Walenty, nauczyciele-Szary Michalina, Mięsowicz Emilia,
1910 kierownik- Szary Walenty, nauczyciele-Szary Michalina, Szczerbicka Helena,
1911 kierownik- Szary Walenty, nauczyciele-Szary Michalina, Szczerbicka Helena,
Muzyczka Maria,
1912 kierownik- Szary Walenty, nauczyciele-Szary Michalina, Szczerbicka Helena,
Muzyczka Maria,
1913 kierownik- Szary Walenty, nauczyciele-Szary Michalina, Szczerbicka Helena,
Kahlówna Cecylia,
1914 kierownik- Szary Walenty, nauczyciele-Szary Michalina, Hajduk Maria, Kahlówna
Cecylia,

Nauczyciele szkoły w Tarnawcu/ do 1939 roku Dornbach/

1792-1793 Ignaz Beyer
1794-1795 brak danych o szkole
1796-1802 Johann Beigert
1806-1819 Johann Happel
1820-1846 Johann Feldmann
1847-1877 Krach Adam
1878-1880 Kogut Szymon
1881-1882 Władysław Morgenstern
1883-1901 Wincenty Schinzel
1901-1902 Franciszek Pieniążek
1903-1919 Wincenty Wójcikiewicz
1919-1939 Ludwik Fus

Nauczyciele szkoły w Ożannie 1897- 1914

Szkoła została utworzona decyzją Rady Szkolnej Krajowej we Lwowie w dniu 16 marca 1896r. Miała rozpocząć działalność z dniem 1 września tego roku. Językiem nauczania był język ruski. Od początku istnienia władze szkolne ogłaszały konkursy na stanowisko nauczyciela. Do 1914r. placówka funkcjonowała sporadycznie. Istniała raczej tylko w statystykach urzędowych.

1897 -1898 Stelmachniewicz Stanisław
1899 -1904 Babka Michalina
1905 Zychiewicz Marian
1906 -1909 Szczerbicka Helena
1910 Maciałek Jan
1911-1912 Krasieńska Maria
1913 Sitnik Leonard
1914 Tokarz Wincenty

Nauczyciele szkoły w Jastrzębcu 1907-1918

Szkoła została utworzona orzeczeniem Rady Szkolnej Krajowej we Lwowie nr L. 2572. Decyzję ogłoszono w Dzienniku Urzędowym c.k. Rady Szkolnej nr 4, z 14 lutego 1906r.

1907- 1908 Karol Drzewicki
1909-1914 Nitkówna Helena,
1911 Mięśowicz Emilia
1913-1918 Inglot Jan

Nauczyciele szkoły w Kulnie 1890-1912

Kronika szkolna podaje czas utworzenia szkoły w Kulnie na rok 1852

źródło: *Pamiętna Książka Lubelskiej Gubernii 1890- 1912*
Brzmienie imion i nazwisk starałem się przytoczyć po przetłumaczeniu z oryginalnego zapisu w języku rosyjskim

1890 Julian Wiśniewski
1891 brak danych
1892-1895 Елевфер./_Елевфе́рий- Eleuteriusz / Cieszyński
1896-1900 Iwan Łukijaniec/ kronika szkolna wymienia go jako pierwszego nauczyciela uczącego w roku 1889/
1901-1908 Со́зонт /Sozont/ Poleszuk
1909-1910 Elena Kuchto
1911 Nikołaj Jufierow
1912 Dionizy Kozłowski.

Nauczyciele, spisy z lat 1924-26

Kuryłówka- Kahl Julian – kierownik, Ślądówna Maria, Szarówna Helena, Szczęsny Józef
 Jastrzębiec- Curkowicz Wawrzyniec
 Ożanna- Kozak Antoni
 Kulno- Feliks Sowa- kierownik, Zbigniew Czesław Gilewski.

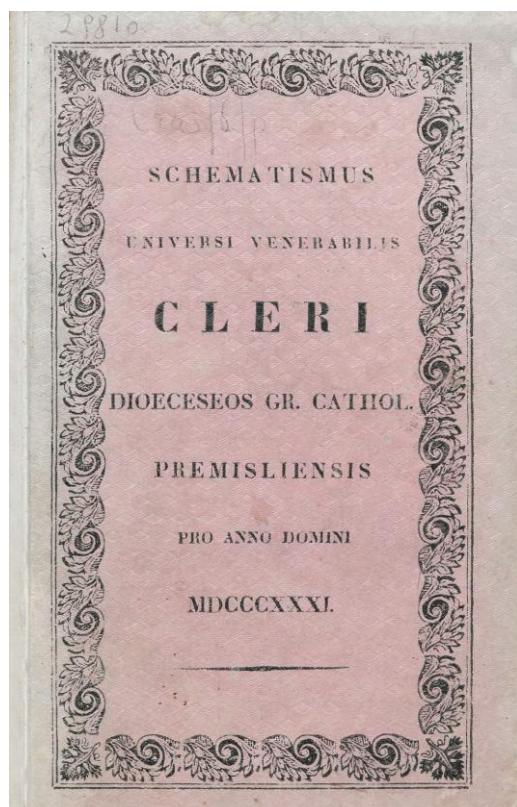
Załącznik 2. Wycinki z publikacji urzędowych i prasowych XVIII -XX wiek

Zu Dornbach.
 Lehrer. Hr. Ignaz Beyer.
 Zu Wildenthal.
 Lehrer. Hr. Georg Niedenthal.
 Zu Kleinrauchersdorf.
 Lehrer. Hr. Anton Pifel.
 Zu Gikarow.
 Lehrer. Hr. Ludwig Decker.
 Canof.
 Dirigirender Lehrer. Hr. Mons Spe

Szematyzm Królestwa Galicji z 1792 roku z podaną informacją o szkole w Dornbachu i jej nauczycielu

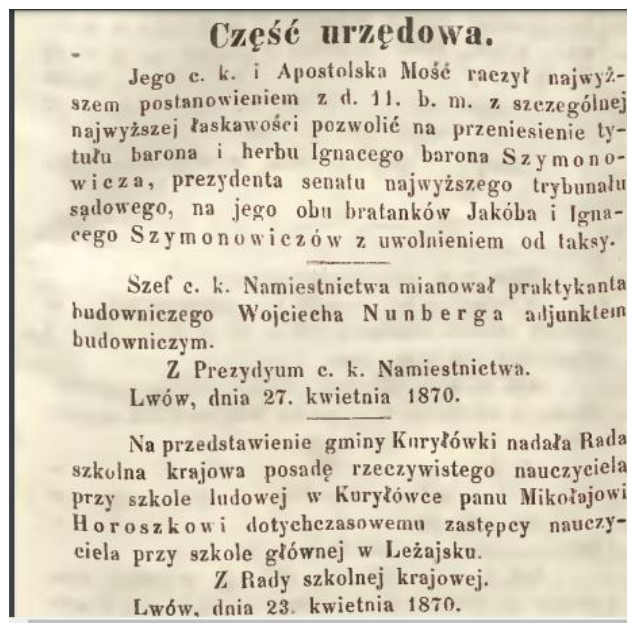
Szematyzm grekokatolicki z 1831 roku z informacjami o parafii w Kuryłówce. Na końcu wymienia szkołę parafialną.

2. KORYŁOWKA Parochia. Eccl. ad S. Nicolaum Archiep.
 Patronus Titl. D. Adalbertus Comes Mier.
 Administrator Joannes Dudrowicz nat. 1801, ord. 1828.
 Cooperator Joannes Hlibowicz nat. 1770, ord. 1801.
 In Matre Numerus Animarum Gr. Cath. 593.
 - Filiali Ożanna c. Eccl. ad S. Paracevam 560.
 - - - Brzyskawola c. Eccl. ad S. Paracevam 197.
 - - - Zuchow - - - - 468.
 - - - Wulkałamana - - - - 50.
 - - - Tarnawiec - - - - 30.
 Schola Parochialis. Summa 1898.

3. JEŻAJSK L. R. Civitas Parochia. Eccl. ad Obdormit.
 Patronus Titl. D. Adalbertus Comes Mier.
 Parochus Andr. Pietrasiewicz nat. 1771, ord. 1803, ut sup.
 Cooperator Michaël Soltysz nat. 1797, ord. 1824.
 In Matre Numerus Animarum Gr. Cath. 507.
 - Filiali Staremiasto c. Eccl. ad S. Nicol. Archiep. 399.
 - - - Siedlanka - - - - 242.
 - - - Jelna - - - - 70.
 - - - Janda et Ruda - - - - 41.
 - - - Hucisko - - - - 11.
 - - - Wierzawice - - - - 13.
 - - - Przychojec - - - - 180.
 - - - Łukowa - - - - 71.
 - - - Koziarnia - - - - 20.
 - - - Sokołow Oppid. - - - - 4.
 Schola Paroch. Adj. Onuph. Jankiewicz. Summa 1558.

Gazeta Lwowska z dnia 29 kwietnia 1870 roku - początki szkoły w Kuryłówce

Szematyzm galicyjski 1871 z informacją o szkole w Kuryłówce i jej nauczycielu.

W powiecie łańcuckim.	
Szkoła główna.	Gać. N. Skwarczyński Tomasz.
Leżajsk.	Gniewczyn. N. Rewakowicz Alfred.
Dyr. Kołodziej Sebastyan.	Gorliczyn. N. Zawisza Michał.
Katech. Miklaszewski Franciszek.	Grodzisko. N. Lisowski Stanisław.
Nancz. Kublin Józef.	Grzeczce. N. Staszewski Apolinary.
— Brzeziński Jan.	Kanczuga. N. Marciak Karol.
Pomoc. Szeliga Władysław.	Krzeszowice. N. Nitka Jan, prow.
— Lach Tomasz.	Kuryłów. N. Horoszek Mikołaj.
N. robót ręczn. Tacenreiter Maryanna	Kosin. N. Mazurkiewicz Ignacy.
Przeworsk.	Zańcut. N. dyryg. Graf Marceł.
Dyr. Rociński Alfred.	Nancz. Urbański Leon.
Katech. Drzewicki Jakób.	— Miller Walenty.
Naucz. Szczurka Franciszek.	Marków. N. Tabiński Antoni.
— Bielawski Jarosław.	Nowosielce. N. Panczak Jan.
— Dąbrowski Józef.	Pantalowice. N. Cisło Jakób.
Szkoły trywialne.	Siedleczka. N. Szyndler Tomasz.
Dembów. N. Panczyk Ludwik.	Siennów. N. Godzień Karol.
Dornbach. N. Krach Adam, prow.	Sietesz. N. Teprag Ignacy.
	Studziana. N. Brzuszkiewicz Jan.
	Urzejowice. N. Maslikiewicz Antoni.
	Zołyń. N. Kołpaczekiewicz Szczepan.

Informacja w Roczniku Guberni Lubelskiej z 1890 roku o szkole w Kulnie - nauczyciel Julian Wiszniewski

”	Замховское	— уч. Михайль Патронович.
”	Креповское 2-клас. общее—старший учит. Василь Сапоцкий, младший—Трифонъ Кондрацкий.	
”	Каменское однок.—уч. Иванъ Блянский.	
”	Княжпольское — уч. Корнелій Брендзий.	
”	Корховское — учит. Иванъ Шумский.	
”	Кульненское — учит. Юліанъ Вишневский.	

Załącznik 3. Fotografie I wojna światowa

Budynek żandarmerii w Kuryłówce 1915r. Podpis na fotografii „Russ. Gend. Kaserne...” to zapewne Russische Gendarmerie Kaserne, czyli koszary rosyjskiej żandarmerii. Wydaje się to niezgodne z prawdą. Przed wybuchem wojny w Kuryłówce znajdował się budynek austriackiej żandarmerii (Kuryłówka była wsią pograniczną i częste były przypadki przemytu). O ten budynek zapewne kierownik szkoły Walenty Szary toczył spór ze Strażą Ziemią na przełomie 1918/19 r. Nie ustaliłem jeszcze jego dokładnej lokalizacji (prawdopodobnie stał w okolicach cerkwi). Identyczny budynek znajdował się w Brzyskiej Woli. Został rozebrany pod koniec XX w.

Fotografia pochodzi ze zbiorów SGWR/LIMEX. Zamieszczam ją za zgodą administratora Otto Petera Langa.

Załącznik 4.
Kierownicy szkoły w Kuryłówce

Szary Walenty - absolwent seminarium
nauczycielskiego w Rzeszowie,
kierownik szkoły w Kuryłówce
w latach 1901-1923
/ fotografia ze zbiorów SP w Krzemienicy/

Julian Kahl- kierownik szkoły
w Kuryłówce
w latach 1923-1932. Ukończył
męskie seminarium nauczycielskie
w Rzeszowie w 1899r. Informację
o tym podaje czasopismo
„Szkolnictwo”, nr 19/20 z 10 VII
1899, s. 164.
/ fotografię udostępnił D. Kubrak/

Józef Szczęsny kierownik szkoły
w Kuryłówce w latach 1932-1940
/fot. A. Ordyczyńska blog/

Józef Szczęsny więzień KL Auschwitz/ zbiory Muzeum Auschwitz

Załącznik 5.

podpisy uczniów szkoły w Kuryłówce 1926 cz.1. Kierownik szkoły Julian Kahl

źródło: <https://polska1926.pl/>

SZKOLNICTWO POLSKIE W HOŁDZIE NARODOWI AMERYKAŃSKIEMU NA PAMIĄTKĘ 150-LECIA NIEPODLEGŁOŚCI STANÓW ZJEDNOCZONYCH	
SCHOOL SZKOŁA <i>powiatowa</i>	TRUSTEE OPIEKUN <i>ks. Ignacy Łaskowski</i>
LOCALITY MIEJSCOWOŚĆ <i>Kuryłówka</i>	PRINCIPAL KIEROWNIK <i>Julian Kahl</i>
DISTRICT POWIAT <i>Łancut</i>	INSPECTOR INSPEKTOR <i>Jan Lubowiecki</i>

<i>Nauzyciel: Julian Kahl</i>	<i>Helena Buczko.</i>
<i>Bronisław Czajka</i>	<i>Emilja Koba.</i>
<i>Borok Michał</i>	<i>Maria Baj.</i>
<i>Emil Kostek</i>	<i>Stefanija Cwikła.</i>
<i>Jakob Lottelbruch</i>	<i>Liza Goldmann</i>
<i>Joan Noga</i>	<i>Bronisława Hycia.</i>
<i>Lybyl Margiera</i>	<i>Anna Jandek</i>
<i>Lüthe Offenther</i>	<i>Maria Skiba</i>
<i>Stanisław Skiba</i>	<i>Maria Jurek</i>
<i>Selastjan Skiba</i>	<i>Anna Cwikła</i>
<i>Mikołaj Dutko</i>	<i>Anna Fedurko</i>
<i>Bronisław Btoniski</i>	<i>Nauzyciel: Józef Skasny</i>
<i>Franciszek Skiba</i>	<i>Katarzyna Borkówna</i>
<i>Stanisław Mokrycki</i>	<i>Stefanija Borkówna</i>
<i>Ryszka Keil.</i>	<i>Hena Tygówna</i>
<i>Scheinalla Keil.</i>	<i>Józefa Btoniska</i>
<i>Emilja Lepka</i>	<i>Emilja Borkówna</i>
	<i>Olga Fedurkówna</i>

podpisy uczniów szkoły w Kuryłówce 1926 cz.2

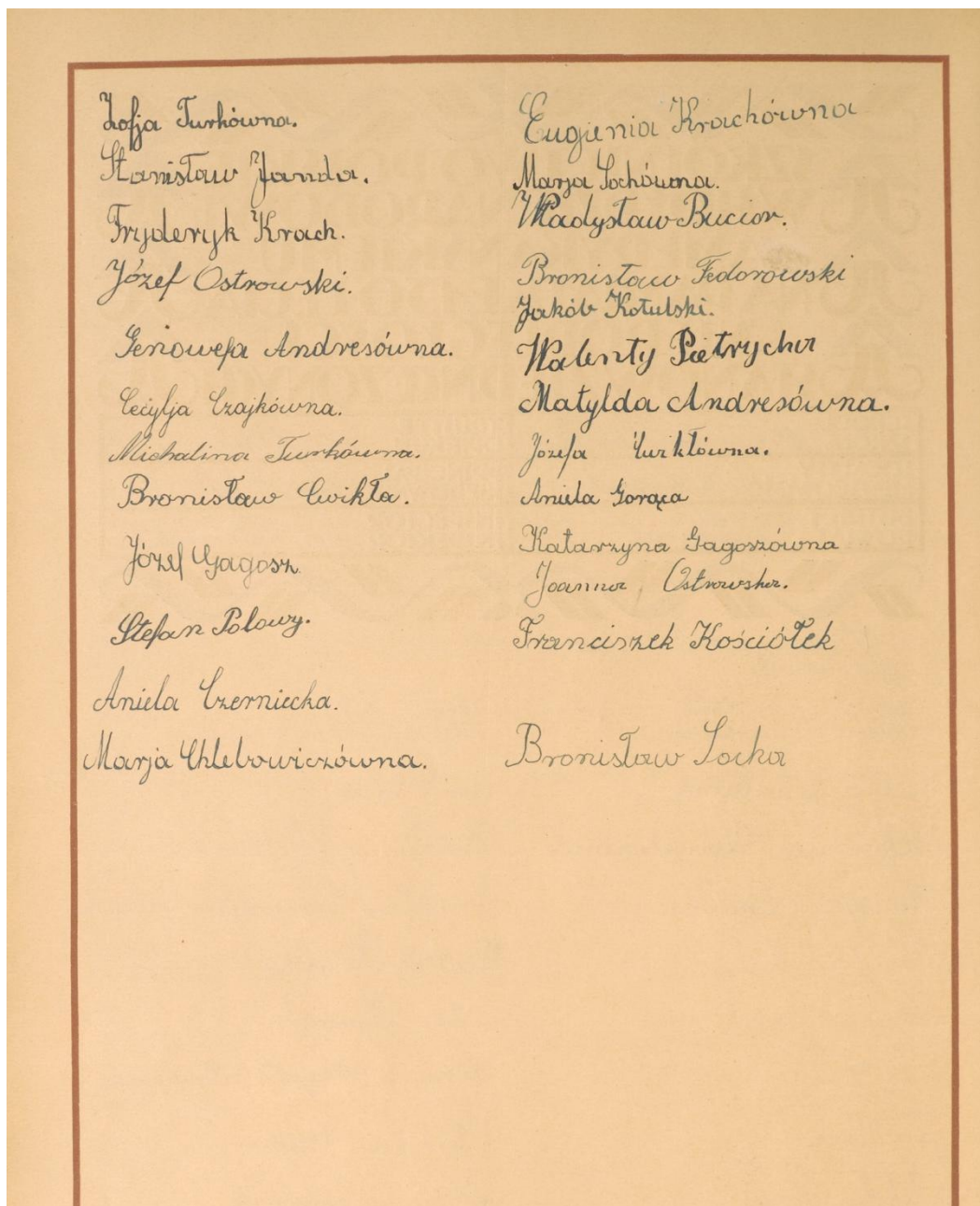
Katarzyna Lewkiewiczówna	Maria Handlarska nauczycielka
Karolina Borycka	Katarzyna Skibówna.
Maryja Keliówna	Aniela Bajówna.
Michał Kypior	Perł Ester Heil.
Konstanty Magiera	Maryja Samolewiczówna
Antoni Tama	Maryja Wójcikówna
Tadeusz. Wiktor	Aniela Skwarówna.
Jan Samolewicz	Kefarija Satukówna.
Michał Muskur	Genowefa Kosiutkówna
Tadeusz Bielak	Aniela Goralsówna.
	Olga Lepkówna.
	Ewa Gondkówna.
	Aniela Tykówna.
	Kefarija Uhażówna.
	Yosefa Magierówna.
	Anna Daurówna.
	Katarzyna Teteniuchówna.
	Juljan Magiera.
	Mieczysław Lurka.
	Michał Buczek.
	Cyryl Fedurko.
	Michał Staron.
	Stanisław Staron.
	Stanisław Witkiewicz.
	Jan Baj
	Juljan Matur.
	Michał Wróbel.

Podpisy uczniów szkoły w Dornbachu cz.1. Kierownik szkoły Ludwik Fus

 SZKOLNICTWO POLSKIE W HOŁDZIE NARODOWI AMERYKANSKIEMU NA PAMIĄTKĘ 150-LECIA NIEPODLEGŁOŚCI USTANOWIENIEM ZJEDNOCZONYCH			
SCHOOL SZKOŁA	Powszechna szkoła klasowa	TRUSTEE OPIEKUN	Jan Skłomny
LOCALITY MIEJSCOWOŚĆ	Dornbach	PRINCIPAL KIEROWNIK	Ludwik Fus.
DISTRICT POWIAT	Łanicut.	INSPECTOR INSPEKTOR	Jan Lubowicki.

<i>Lubowicki.</i> Aniela Buciorówna. Cecylja Jarnalówna Stefania Pietrychówna Henryk Andres. Stanisław Hucy. Franciszek Zagor. Jan Homel. Jan Kosa. Mikołaj Kosa. Franciszek Sawrocki. Władysław Rakmański. Stanisław Skłomny. Ludwika Kusajówna. Eleonora Kozimierza Gienkowskiej	Helena Schönbornówna. Anna Tywka Lechówna Stefania Bronisław Czerniecki. Wincenty Kotulski. Bronisław Kusaj. Kazimierz Władysław Pawłowski. Władysław Czajka. Władysław Sawrocki. Bronisław Rakowski. Maja Homlówna. Maria Kotulskiej. Franciszka Kusajówna. Aniela Pietrychówna
---	--

Podpisy uczniów szkoły w Dornbachu cz.2

Podpisy uczniów szkoły w Jastrzębcu 1926 cz.1.
Kierownik szkoły Wawrzyniec Curkowicz

 SZKOLNICTWO POLSKIE W HOŁDZIE NARODOWI AMERYKANSKIEMU NA PAMIĄTKĘ 150-LECIA NIEPODLEGŁOŚCI STANÓW ZJEDNOCZONYCH	
SCHOOL SZKOŁA	TRUSTEE OPIEKUN
LOCALITY MIEJSCOWOŚĆ	PRINCIPAL KIEROWNIK
DISTRICT POWAT	INSPECTOR INSPEKTOR
główna 1 ^{ta} tel	Curkowiec Wawrzyniec
Jastrzębiec	Curkowiec Wawrzyniec
Łańcut	Lubosiecki

Luszczak Grzegorz
 Józef Abramek
 Andrzej Pacion
 Luszczakówna Etykieta
 Luszczak Michał
 Mroz. Tomasz.
 Stanisław Luszczak
 Michał Czerniecki
 Luszczak Grzegorz
 Agata Rakowska
 Kaufmann Feiga
 Luszczakówna Anna
 Luszczakówna Katarzyna
 Kiełboniówna. Maria.

Czerniecka Franciszka
 Morawkówna Maria
 Rusinkówna Maria
 Karczmarski Stanisław
 Krupczak Franciszek
 Luszczak Franciszek
 Luszczak Kymon
 Marurek Józef
 Pacion Karol
 Stribo Stanisław
 Wójcik Jan 1
 Łajac Maksymilian
 Kiełboniówna Ewa
 Stribówna Maria
 Marurek Franciszek 1
 Rusinek Franciszek
 Wójcik Józef
 Wójcik Jan 2
 Marurkówna Anna 2

Podpisy uczniów szkoły w Jastrzębcu 1926 cz.2

Anna Mariukówna
 Agnieszka Abramkówna
 Marja Kibitówna
 Bawina Smoluchówna
 Mazonkówna Marja
 Wójcikówna Anna
 Marja Luszczakówna
 Franciszek Głogowski
 Józef Kibito
 Marcin Bronisław
 Jan Rakowski
 Franciszek Pacion
 Wójcik Jan
 Piotrowska Agnieszka
 Łajacówna Agnieszka
 Gurkta Michał
 Luszczak Szczepan
 Mroźówna Marja
 Błtorakówna Anieli
 Dwornicki Sebastian
 Winiarski Szczepan
 Mroźówna Anna
 Maciaga Maciej
 Rakowski Karol
 Linytówna Konstancja
 Purgata Franciszek
 Wójcik Michał
 Pacion Anieli
 Socha Anna

Podpisy uczniów szkoły w Kulnie 1926 cz.1. Kierownik szkoły Feliks Sowa

 SZKOLNICTWO POLSKIE W HOŁDZIE NARODOWI AMERYKAŃSKIEMU NA PAMIĄTKĘ 150-LECIA NIEPODLEGŁOŚCI STANÓW ZJEDNOCZONYCH	
SCHOOL SZKOŁA <i>główna w Kulnie</i>	TRUSTEE OPIEKUN <i>Barila Krucien</i>
LOCALITY MIEJSCOWOŚĆ <i>Kulno</i>	PRINCIPAL KIEROWNIK <i>Feliks Sowa</i>
DISTRICT POWAT <i>Bitgoraj</i>	INSPECTOR INSPEKTOR <i>Władysław Rybczyński</i>

Nauczytel drugi w liście miejscowości : *Zbigniew Czesław Gilewski*

Budzyńska Ewa Feder Jan *Kawa Olga*
Jun Paweł *Doroszko Jan* *Paszek Anna*
Stecyk Anna *Lukoto Albino* *Lipko Teodor*
Lipko Agnieszka *Hrsko Wacław* *Erlach Haim*
Bruś Ewa *Wikła Franciszek* *Lipko Antoni*
Jun Justyna *Tymosiewicz Helena Feder Antoni* *Stecyk Olga*
Gulaj Adam *Paszek Michał*
Struk Paweł *Exhibition Antoni* *Bucior Ewa*
Gienys Marja *Feder Michał*

Stecyk Ewa *Stecyk Helena* *Lipko Gitta*
Lipko Teodor *Erlach Lajb* *Exhibition Ewa*
Presberg Elamora *Paszek Gregor* *Doroszko Wacław*
Feldman Mojżesz *Presberg Samuel* *Garbacz Jan*
Feder Antoni *Bin Michał*

Stecyk Mikolaj
Mar Janny

Podpisy uczniów szkoły w Kulnie 1926 cz.2

Stecyk Antoni. Kawa Anna.
 Zacharaówna Bronisława. Zachara Władysław.
 Fedryna Michaił. Lipko Mojżesz. Krucki Kostasyn
 Buciak Teodor. Feldman Perla. Lipko Wasył
 Margniak Marja. Jurek Marja. Lewec Teodor
 Jurek Katarzyna. Ciecho Marja. Czekinda Anna
 Łosi Katarzyna. Dubato Ewa. Cal Marja.
 Łosi Halina. Ciecho Marja. Pienciorek Anna
 Femiak Paweł. Bonawia Blumow
 Bin Trajda. Cal Jan. Femiak Aleksander
 Liery Stefan. Sametko Michaił. Kłis Jan
 Liery Stefan. Tymofiejewicz Teodor. Struck Michaił
 Tabaka Michaił. Tabaka Michaił. Bin Berek
 Kawa Michaił. Femiak Teodor. Erlich Majster
 Femiak Teodor. Brzalek Józef. Guty Marja
 Liery Jan. Krupa Jan. Guty Aleksander
 Brzawska Marja

Załącznik 6. Dokumenty i fotografie XX wiek

1928 rok. Koło TSL w Kuryłówce / R. Szałajko, „Kuryłowskie Wieści” nr 51/2018r./

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Koło TSL w Kuryłówce uroczystość sadzenia drzewek morwy 1931r. /zbiory NAC/

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Kurs kroju i szycia Kuryłówka 1927/28 / zbiory NAC/

Lata 30-te- wycieczka szkolna do Przeworska /fot. A. Ordyczyńska blog/

Lata 30-te- dzieci z Kuryłówki na półkoloniach / fot. A. Ordyczyńska blog/

Lata 30. Mieszkańcy Kuryłówki pod pomnikiem Poległym za ojczyznę
/ ze zbiorów W. Borka/

Lata 30 te. Szkoła w Jastrzębcu. Kierownik szkoły Roman Tokarz / ze zbiorów M. Kielbonia/

Wawrzyniec Curkowicz kierownik
szkoły w Jastrzębcu 1921-1930.
Od 1930 roku kierownik szkoły
w Starym Mieście
/fot. T. Bazan, *Zarys dziejów gminy
Potok Górny*/

Kraj: Galicja. Okręg szkolny Lancut

Szkoła ludowa 1 klasowa mieszana w Zastugben

Klasa Stopień trzeci Rok nauki 3 L. katal. klasowego 18

Zawiadomienie szkolne.

Michał Kiełbon urodzony dnia 24 października 1909
w Zastugben w Wielkopolsce religii kat obrządku
lat, rozpoczynając naukę szkolną w roku szk., uczęszcza do
szkoły tutejszej od

Rok szkolny 19 <u>19/20</u>		I. półrocze:	II. półrocze:
Zachowanie się:		<u>chwalenie</u>	<u>chwalenie</u>
Pilność:		<u>dostateczna</u>	<u>niedostateczna</u>
Postęp w poszczególnych przedmiotach naukowych:	w nauce religii:	<u>dobry</u>	<u>dostateczny</u>
	w czytaniu:	<u>dobry</u>	<u>dobry</u>
	w pisaniu:	<u>dobry</u>	<u>dobry</u>
	w języku polskim:	<u>dobry</u>	<u>dobry</u>
	w języku ruskim:	<u>dobry</u>	<u>dobry</u>
	w języku niemieckim:	<u>dobry</u>	<u>dobry</u>
	w rachunkach w połączeniu z nauką o formach geometr.:	<u>dostateczny</u>	<u>niemny</u>
	w wiadomościach z dziejów i przyrody:	<u>dobry</u>	<u>dostateczny</u>
	w rysunkach:	<u>dobry</u>	<u>dostateczny</u>
	w śpiewie:	<u>dobry</u>	<u>dostateczny</u>
	w robotach ręcznych:	<u>dobry</u>	<u>dostateczny</u>
w gimnastyce:	<u>dobry</u>	<u>dostateczny</u>	
Porządek zewnętrzny ćwiczeń piśmiennych:		<u>staranny</u>	<u>mniej staranny</u>
Liczba opuszczonych uspraw. dni szkolnych: /nieuspr.		<u>9</u>	<u>10</u> <u>11</u>
Podpis ojca, matki lub opiekuna:		<u>amieda Kiełbon</u>	

W Zastugben dnia 30 stycznia 1920

Nauczyciel..... kierując..... Nauczyciel religii:..... Gospod..... klasy:.....

R. Wielgosi ay Przybył

Świadectwo szkolne z 1920 roku. Orzeł nadrukowany na świadectwie z czasów Austro-Węgier. Po lewej u góry pozostał druk: kraj Galicja. / ze zbiorów M. Kiełbonia/

Ostateczny wynik postępu z końcem roku szkolnego.

Na podstawie powyższych postępów uznaje się Michał Kiełbonia
 uzdolnion ym do przejścia na stopień III (rok 4) szkoły 1 klasowej.

W Jastrzębcu dnia 15 lipca 19 21

Nauczyciel kierując Nauczyciel religii: Gospod. am. klasy:

Wawrzynca Curkowicza R. S. Mielgose Wawrzynca Curkowicza

(Pieczęć)

UWAGA.

1. Do wypełnienia w razie przejścia ucznia (uczenicy) do innej szkoły. (§. 95 Regul.).

był uczniem (uczenicą) tutejszego zakładu do dnia 19.....

Niniejsze zawiadomienie wydaje się po myśli § 95. Regulaminu z powodu przejścia tego ucznia (tej uczenicy) do szkoły ludowej w

W dnia 19.....

Nauczyciel kierując Gospod. klasy:

(Pieczęć)

2. Do wypełnienia w razie ukończenia nauki codziennej. (§ 96. Regul.).

Na podstawie powyższych postępów uznaje się, że uczeń ten (uczenica ta) uczynił zadość obowiązowi uczęszczania na naukę codzienną. W myśl artykułu 31. kr. ust. szk. z dnia 23. maja 1895. (Dz. u. kr. Nr. 57.) jest on obowiązany do uczęszczania na naukę dopełniającą.

W dnia 19.....

Nauczyciel kierując Gospod. klasy:

(Pieczęć)

SKALA OCENY			
	zachowania się:	pilności:	postępu:
1	chwalebne	wytrwała	bardzo dobry
2	zadowalające	zadowalająca	dobry
3	odpowiednie	dostateczna	dostateczny
4	mniej odpowiednie	niejednostajna	mierny
5	nieodpowiednie	mała	niedostateczny

Świadectwo szkolne z 1921r. Widoczna pieczęć szkoły w Jastrzębcu i podpis kierownika Wawrzyńca Curkowicza. / ze zbiorów M. Kiełbonia/

Zacny jubilat urodził się w Nagyban (na Węgrzech) w r. 1859. Ojciec jego był majorem wojsk austriackich, następnie naczelnikiem jednego z urzędów skarbowych w Galicji. Seminarjum nauczycielskie ukończył jubilat w Krakowie w r. 1881. Przez lat 43 pracował na niwie oświatowej; ostatnie 3 lata był kierownikiem szkoły w Kruszyńcu. Od roku 1924 na emeryturze, mieszka w Bydgoszczy.

Pan Wincenty Wójcikiewicz przez cały czas czynnej służby brał żywy udział w pracach społecznych, zakładając kółka rolnicze; za cza-

Wincenty i Helena Wójcikiewiczowie

Fotografia z r. 1884.

sów zaborecznych jako polski patriota wpajał w głowy młodych pokoleń gorącą miłość ojczyzny.

Bóg obdarzył jubilatów 13 dzieci, z których żyje dziesięcioro, a z których jest 16 wnuków i 3 prawnuków. Synowie jubilatów znajdują się na stanowiskach. Syn Kazimierz profesor Miejskiej Szkoły Handlowej, należy do osobistości bardzo popularnych w naszym grodzie. Cztery córki wyszły za mąż za profesorów; jedna jest małżonką profesora seminarjum nauczycielskiego p. Kazały — druga, żoną profesora Wasacza z Miejskiej Szkoły Handlowej. Cała rodzina jest nauczycielska, gdyż ojciec czcigodnej jubilatki również był kierownikiem szkoły.

Wincenty Wójcikiewicz/ 1859-1938/ kierownik szkoły w Dornbachu w latach 1903-1919.

Po wojnie przeniósł się z rodziną do Bydgoszczy.

/tekst pochodzi z „Dziennika Bydgoskiego”, nr 271, 25 XI 1934, s11/

Ludwik Fus / 1893- 1971/wieloletni kierownik szkoły w Dornbachu/ Tarnawiec/.

Pochodził z Żołyni.

Kształcił się w seminarium nauczycielskim

w Rudniku. Maturę zdał w 1912r.

Brał udział, jako żołnierz 90 pp, w I wojnie światowej. Wymieniany w wykazach rannych.

W 1939r. ponownie powołany do wojska.

Uczestniczył w kampanii wrześniowej.

/ fotografia wykonana ok 1910r./

źródło : Hausner blog/

Koło gospodyń w Dornbachu(Tarnawiec) 1936r. /fotografia ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego/. Osoby zidentyfikowane: siedzą 5 od prawej Paulina Fus (Hausner), 6 od prawej Emilia Szczęsna, żona Józefa Szczęsnego kierownika szkoły w Kuryłówce.

Szkoła w Tarnawcu ok 1945/46 r. Kierownik szkoły Ludwik Fus żoną Pauliną i dziećmi z Tarnawca i Ożanny / fot. Hausner blog/
Zidentyfikowane osoby: -pierwszy rząd: 2 od lewej Jan Kuryło, 3 od lewej Janina Szczap/ Pędziwiatr/, 4 od prawej Jarosława Zachara, w ostatnim rzędzie: najwyższa po lewej-Maria Parobek, pierwszy z prawej Stefan Kniaziewicz.

Sprawozdanie Zarządu Głównego TSL za rok 1927

Kurs kroju i szycia w Kuryłówce (pow. Łańcut).

Kurs kroju i szycia w Kuryłówce.

Sprawozdanie Zarządu Głównego TSL za rok 1933

Święto sadzenia drzew morwowych w Kole T. S. L. w Kuryłówce

Stan szkół na 1 grudnia 1930r./ źródło: *Szkoły Rzeczypospolitej Polskiej w roku szkolnym 1930/31, Lwów 1933/.*

SIEDZIBA SZKOŁY		CHARAKTER	ORGANIZACJA				L O K A L				NAUCZYCIELE, UCZNIOWIE	
		ze względu na:	Sto-	Kom-	Eta-	Go-	m ² pow. użyt.	Sal				
r.	MIASTO—Ulica i Nr. domu	tytuł plej i język	pień	ple-	tów	dzin	w	budynkach	lek-	Naucz-	uc-	
orz.	GMINA—Miejscowość	RO-	nośności	włas-uczn.	nauczania	orga-	fów nau-	tyg.	włas-	nie-	cyj- (wtem uc- nych $\geq 30g.tyg.$)	niów
DZAJ												
9.	BRZYSKA WOLA:	Brzyska Wola	powsz.	Pb..k.	p.(n.)	5-kl.	5.	5.	135.	291.	-	5. 6(-) ..287
10.	BUDY ŁAŃCUC:	Budy Łańcuckie	powsz.	Pb..k.	p.	3-kl.	4.	3.	89.	132.	-	2. 4(1) ..137
11.		Budy Łańcuckie	powsz.	Pb..k.	p.	3-kl.	4.	3.	89.	120.	-	2. 4(2) ..147
12.	CHODACZÓW:	Chodaczów	powsz.	Pb..k.	p.	1-kl.	2.	1.	35.	48.	-	1. 2(1) ..80
13.	CZARNA:	Czarna	powsz.	Pb..k.	p.	1-kl.	2.	1.	35.	-	22. 1.	2(1) ..84
14.		Czarna	powsz.	Pb..k.	p.	2-kl.	3.	2.	64.	72.	17. 2.	3(2) ..108
15.	DĄBRÓWKI:	Dąbrówki	powsz.	Pb..k.	p.	2-kl.	3.	2.	62.	117.	-	2. 3(1) ..102
16.	DEMBNO:	Chałupki	powsz.	Pb..k.	p.	1-kl.	2.	1.	34.	-	31. 1.	2(1) ..64
17.		Dembno	powsz.	Pb..k.	p.u.	5-kl.	7.	5.	162.	160.	30. 5.	6(4) ..261
18.	DĘBINA:	Dębina	powsz.	Pb..k.	p.	2-kl.	3.	2.	62.	36.	20. 2.	3(1) ..105
19.	DORNBACH:	Dornbach	powsz.	Pb..k.	p.	1-kl.	2.	1.	34.	51.	-	1. 2(1) ..60
20.	GIĘDLARÓWA:	Giędlarowa	powsz.	Pb..x.	p.	5-kl.	6.	5.	148.	68.	84. 4.	6(1) ..295
21.	GLUCHÓW:	Gluchów	powsz.	Pb..k.	p.	2-kl.	3.	2.	64.	52.	33. 2.	3(1) ..135
22.	GRODZISKO DOL.:	Grodzisko Dolne	powsz.	Pb..k.	p.	3-kl.	5.	4.	122.	150.	-	3. 6(3) ..225
23.	GRODZISKO GÓR.:	Grodzisko Górne	powsz.	Pb..k.	p.	5-kl.	5.	5.	122.	246.	-	4. 5(1) ..263
24.		Wulka-Grodzisko	powsz.	Pb..k.	p.	2-kl.	3.	2.	60.	89.	-	2. 3(1) ..133
25.	GROD.-MIAS.:	Grodzisko-Miasteczko	powsz.	Pb..k.	p.	3-kl.	4.	3.	92.	192.	-	3. 6(-) ..217
26.	HANDZŁÓWKA:	Handzłówka	powsz.	Pb..x.	p.	5-kl.	6.	5.	147.	187.	-	4. 6(2) ..288
27.	HUCISKO:	Hucisko	powsz.	Pb..k.	p.	1-kl.	2.	1.	35.	124.	-	1. 2(1) ..93
28.	HUSÓW:	Husów	powsz.	Pb..k.	p.(n.)	6-kl.	10.	7.	212.	272.	-	6. 8(5) ..400
29.	JASTRZĘBIEC:	Jastrzębiec	powsz.	Pb..k.	p.	1-kl.	2.	1.	34.	25.	-	1. 2(1) ..65
30.	JELNA:	Jelna	powsz.	Pb..k.	p.	3-kl.	4.	3.	87.	115.	-	2. 4(-) ..198
31.		Judaszówka	powsz.	Pb..k.	p.	1-kl.	2.	1.	35.	39.	-	1. 2(1) ..55
32.	KORNIĄKTÓW:	Korniaktów	powsz.	Pb..k.	p.	1-kl.	2.	1.	34.	50.	-	1. 2(1) ..95
33.		Korniaktów	powsz.	Pb..k.	p.	1-kl.	2.	1.	32.	64.	-	1. 2(1) ..72
34.	KOSINA:	Kosina	powsz.	Pb..x.	p.(n.)	6-kl.	8.	6.	172.	160.	66. 5.	7(-) ..356
35.	KÖNIGSBERG:	Königsberg	powsz.	Pr..k.	p.n.	-	1.	-	30.	28.	-	1. 1(1) ..7
36.	KRZEMIENICA:	Krzemienica	powsz.	Pb..k.	p.(n.)	5-kl.	6.	6.	164.	364.	-	5. 7(-) ..307
37.	KURYŁÓWKA:	Kuryłówka	powsz.	Pb..k.	p.(u.)	3-kl.	4.	4.	111.	181.	-	3. 6(-) ..204
38.	LASZCZYNY:	Laszezyny	powsz.	Pb..k.	p.	1-kl.	2.	1.	32.	58.	-	1. 2(1) ..78
39.	ŁUKOWA:	Łukowa	powsz.	Pb..k.	p.	1-kl.	2.	1.	34.	43.	-	1. 2(1) ..76
40.	MEDYNIA GL.:	Medynia Głogowska	powsz.	Pb..k.	p.	1-kl.	2.	1.	35.	-	19. 1.	2(1) ..64
41.		Medynia Głogowska	powsz.	Pb..k.	p.	3-kl.	4.	3.	89.	94.	-	3. 4(1) ..175
42.	OPALENISKO:	Opalenisko	powsz.	Pb..k.	p.	2-kl.	3.	2.	60.	24.	33. 2.	2(1) ..120
43.	OŻANNA:	Ożanna	powsz.	Pb..k.	p.(u.)	2-kl.	3.	2.	62.	27.	27. 2.	3(1) ..112

Kuryłówka: szkoła 3 klasowa, język nauczania- polski/ukraiński, 3 sale lekcyjne, liczba uczniów - 204.

Dornbach: szkoła 1 klasowa, język nauczania- polski, 1 sala lekcyjna, liczba uczniów - 60.

Jastrzębiec: szkoła 1 klasowa, język nauczania- polski, 1 sala lekcyjna, liczba uczniów - 65.

Kulno: szkoła 3 klasowa, język nauczania- polski, 3 sale lekcyjne, liczba uczniów - 193.

Ożanna: szkoła 2 klasowa, język nauczania- polski/ukraiński, 2 sale lekcyjne, liczba uczniów - 112.

Dodatek - szkoły w Kuryłówce, Kulnie, Jastrzębcu w czasach PRL

*Kuryłówka.
Sala w budynku
dawnego Urzędu
Gminy.
/Zbiory prywatne
autora/*

*Za budynkiem dawnego
Urzędu Gminy.*

*Pod starą szkołą.
/ obecnie
budynek GOPS/*

Szkoła w Kulnie. Koniec roku szkolnego(ok 1970r.)

Ze zbiorów Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Rzeszowie

Szkoła w Jatrzębcu lata 60. XXw./ fot udostępniła U. Zięzio/

